

SCHRÖDER, JOHAN HENRIK
WACHTMEISTER, HANS
ELMÉN & GRANBERG

**Om Sveriges planer och åtgärder rörande
sjöröfvarne på Madagascar 1718-1727.
Academisk afhandling med Philosophiska
facultetens samtycke och under inseende
af ... Joh. Henr. Schröder ... För filosofh**

Stockholm Elmén & Granbergs tryckeri 1848.
1848

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

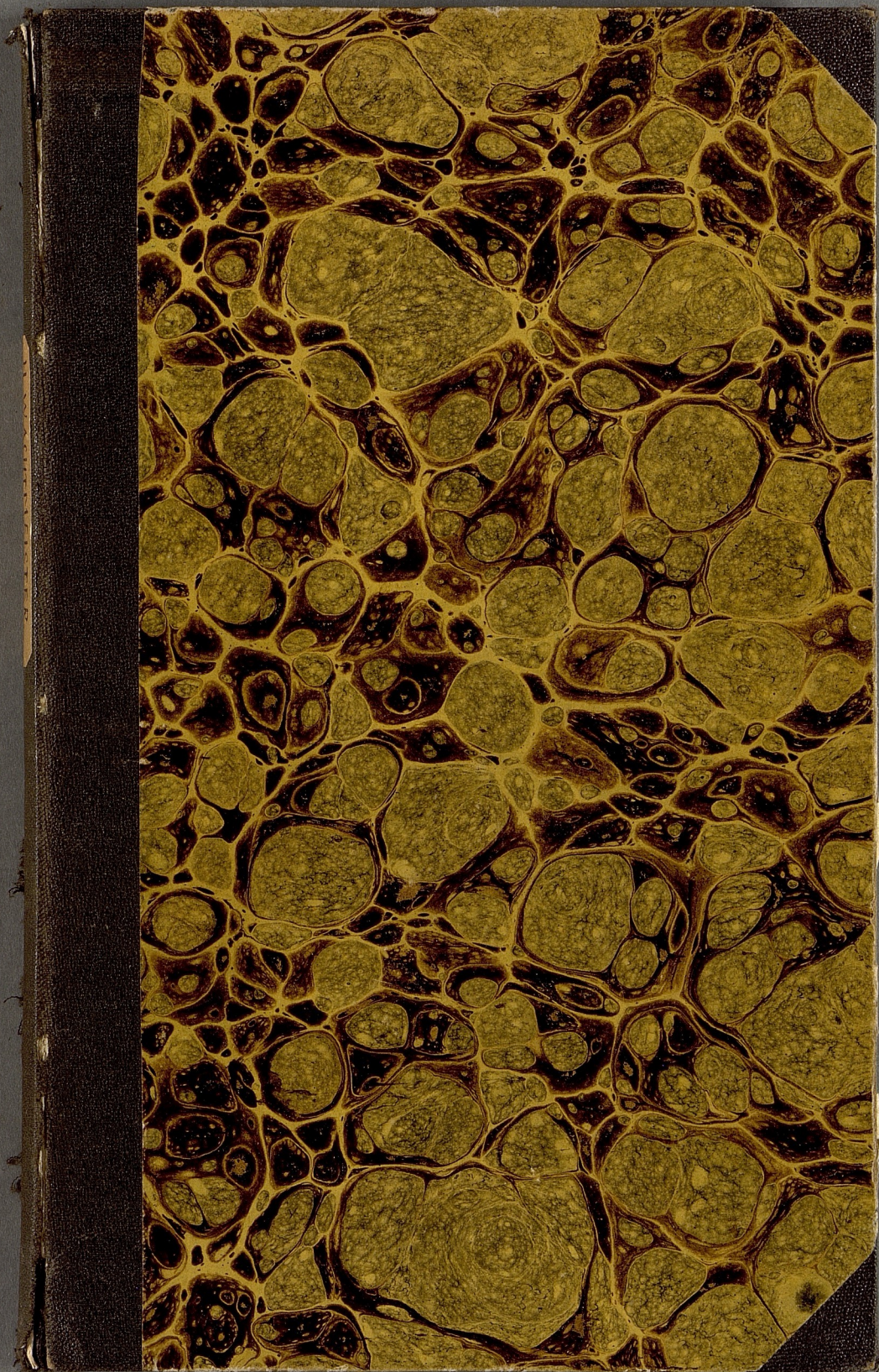
- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Kongl. Biblioteket.
STOCKHOLM.

Sliprin.

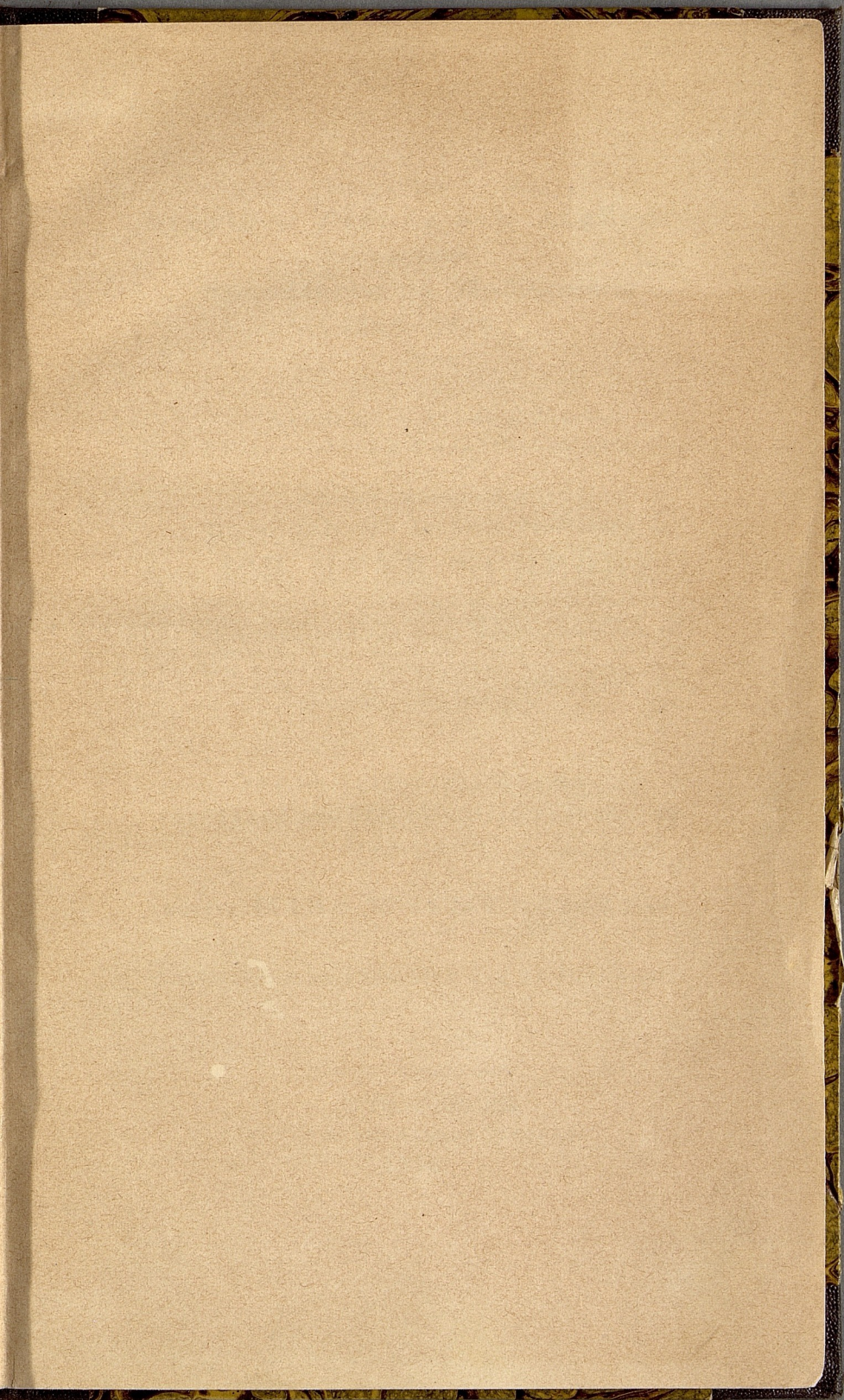
Svensk.

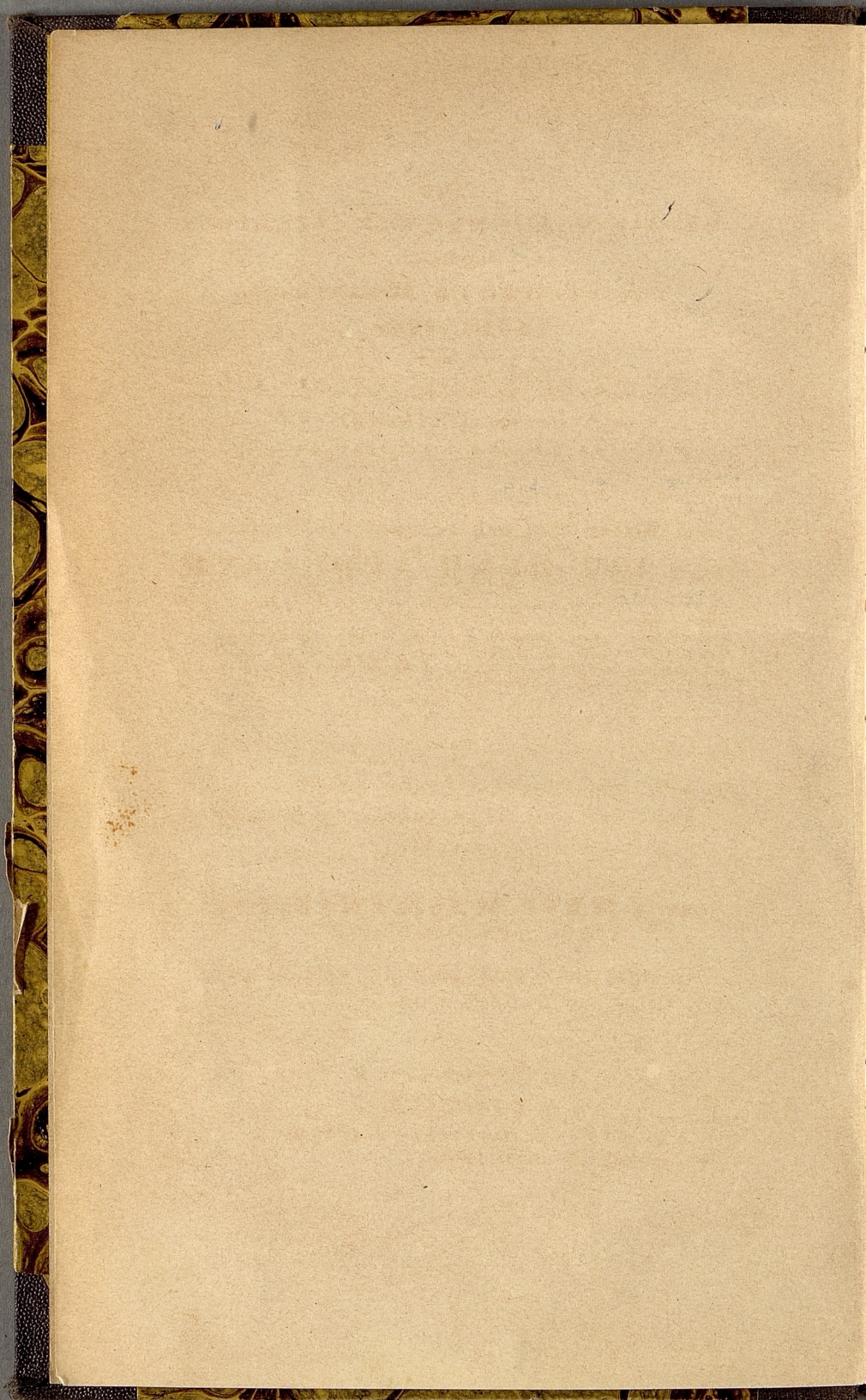
Ms. G. - G. D. 4. Ad.

Kungl. biblioteket

0 0000 000059135

Om
Sveriges Planer och Åtgärder
rörande
Sjöröfvarne på Madagascar
1718—1727.

Academisk Afhandling
med Philosophiska Facultetens samtycke
och
under inseende af

Histor. Litt. och Archæol. Professorn

DOCT. JOH. HENR. SCHRÖDER

Acad. Bibliothekarie, Præsect. för Mynt-Cab., Riddare af Kongl. Nordstjerne-Orden, af Kongl. Danska Dannebrog-Orden och af Kongl. Grekiska Frälsare-Orden, Ledamot af Kongl. Witterl.-, Histor.- och Ant.-Acad. i Stockholm, Kongl. Vet.-Societ. i Upsala, Kongl. Vet.-sällsk. i Trondhiem, Kongl. Nederl. Institutet, Kongl. Nord. Fornskr. Sällsk. och Isl. Litt. Sällsk. i Köpenhamn, Archæol. Institutet i Rom, Anti-quar.-Societ. i Edinburg m. fl.

För Philosophiska Graden
författad och till offentlig granskning
framställd

af

GREFVE HANS WACHTMEISTER

af Westmanlands och Dahla Landskap.

i Gustavianska Lärosalen den 15 Juni 1848.

STOCKHOLM

ELMÉN & GRANBERGS TRYCKERI

1848.

Den
svenska Högskolan och Högskolan
i Uppsala
1810-1811

DEN EULDASTE MODER

tillegnad

af

sonlig kärlek och tacksamhet.

Konung *Carl XII:s* långvariga och kostsamma krig hade ej blott i grund uttömt den rika skattkammare, som hans kloke och omtänksamme fader efterlemnade, utan äfven störtat riket i ett sådant tillstånd af armod och maktlöshet, att det knappt kunde försvara sina egna gränser mot den från alla håll påträngande fienden, ännu mindre bibehålla den plats bland Europas första makter, som det under nära ett århundrade innehafte. Statens fullkomliga utarmande och deraf följande oreda i penningväsendet var, redan under Carls lifstid, det mest kännbara onda och det svåraste hindret för utförandet af denne konungs sista hjältemodiga företag. Det är tillräckligt bekant, hvilka mångfaldiga finansplaner under hans sista regeringsår, dels försöktes, dels tillämnades, planer, så äfventyrliga och samhällsförstörande, att de blott i den mest trängande nöd kunna finna en ursäkt. Ändock ville det utblottade landets sista krafter icke förslå.

2

Det var under sådana förhållanden, som slampen tycktes erbjuda en utväg, att såväl genast bereda staten en välkommen hjälp, som för framtiden utsigt på ej föraktliga fördelar, i det att ett på Madagascar bosatt sjörofvare-sällskap sökte svenskt skydd och visade sig benäget att med millioner af sina samlade skatter, frukten af ett mångårigt fribyteri, vedergälla en sådan förmån. De åtgärder, som med anledning häraf, å statens sida vidtogos, medförde visserligen icke omedelbart något viktigt resultat, men de gäfvo allmänna uppmärksamheten en riktning, som för framtiden ej blef utan följder. Denna lilla episod i vår historia må derföre anses förtjena en särskild behandling, så mycket heldre som den, någongång af in- och utländska skriftställare omnämnd, oftast blifvit skeft framställd oeh aldrig fullständigt utredd och belyst. *)

Alltsedan sjöfarten på Ostindien blifvit öppnad, hade farvattnet mellan detta land och A-

*) Följande berättelse är hemtad, dels ur Rådets och Secreta utskottets protocoller, dels ur andra officiella handlingar och bref som finnas uti Riks-Archivet, utgörande en serskild collection med titeln *Argonautica*.

frika varit ofredadt af ett sjöröfvaressällskap, som i hög grad störde handeln. Detta sällskap bestod utaf äfventyrare af de flesta sjöfarande nationer, hvilka i anseende till förbrytelser eller af politiska orsaker lemnat sitt fädernesland, och här, så långt undan från de Europeiska lagarnes hämnd, anföllo och plundrade de handelsfartyg, som med rika laster återvände från Ostindien. Flertalet af fribytarne utgjordes dock af Engelsmän, i synnerhet i början af 18:de århundradet, då en mängd af pretendentens anhängare, eller såkallade Jakobiter, förenade sig med dem. De hade företrädesvis tagit sitt tillhåll på Madagascars nordostliga kust och några öar i dess grannskap, såsom St. Marie och St. Maurice samt äfven på St. Helena, från hvilket sistnämnde ställe de dock snart blefvo bortdrifne af Engelsmännen. Deras makt hade allt mer och mer tillväxt, så att de slutligen voro i besittning af en fruktansvärd flotta, hvarmed de under sina utflygter ej blott øroade de Europeiska nationernas fartyg, utan äfven angrepo Mohrerne kring Röda Hafvets kuster och samlade härunder stora skatter. Men antingen de funno att deras hopade rikedomar ej lände dem till stor båtnad i dessa länder, eller ock emedan hvarje samfund, byggt på laglöshet

och sjelfsväld, nödvändigt måste sluta med att upplösa sig sjelf: nog af, vi finna dem alltifrån början af 18:de århundradet oupphörligt, än till ett land än till ett annat, utbjuda, såväl sina skatter och sina länder, som sig sjelfva, blott för att vinna skydd af lag och rätt. De hade utskickade vid flera hof och det lyckades dem verkligen att af Drottning *Anna* i England utverka pardon samt tillåtelse att få öfverflytta till detta land och der nedsätta sig. Deremot utfästade de sig, att till Engelska kronan betala den betydliga summan af 10 millioner Pund St. samt att dessutom lemna en betydlig del af sina fartyg till statens tjenst. Detta företag strandade emellertid mot de Engelska lagarnes stränghet. Kapiten *Kitt*, en af detta sjöröfvare-sällskaps anförare, gjorde första försöket till öfverflyttning; men då han af en Engelsk fru anklagades och öfverbevistes att hafva mördat hennes man, kunde ej den meddelade förlåtelsen skydda honom för lagens hämnd. Förbitterade häröfver, fattade de öfrige ett oförsouligt hat till England och afbröto alla underhandlingar med denna magt.*)

*) Riks Archiv. Argonautica: Huguets memorial till Konungen af Danmark.

Redan år 1713, under det att Konung *Carl XII.* var i Turkiet, lära anbud af samma slag som de förut till England gjorda, blifvit framförda till Kongl. Rådet Grefve *Wellingk*, dåvarande General-gouverneur öfver Bremen och Verden,*) men derpå tyckes intet afseende hafva blifvit fästadt, vare sig derföre, att man ansåg företaget ej kunna leda till någon nytta eller att den hemmavarande regeringen, under Konungens vistande i Turkiet var allt för mycket upptagen af omsorgen, att under dåvarande brydsamma belägenhet, rädda riket ur den mest ögonskenliga fara, för att egna någon uppmärksamhet åt en sådan till handelsintresset hörande plan.

Saken tyckes under de nästföljande åren ej vidare hafva blifvit ihågkommen, förrän den af en tillfällighet bragtes i åtanka och med synnerlig ifver omfattades. En General-major *Leutrum* hade fått i sina händer ett memorial, som af en person benämnd *Huguëtan*, sedermera Grefve af *Gyllensteen* år 1716 blifvit till Konungen af Danmark öfverlemnadt, i afsigt

*) *Nordberg*, Carl den XII:tes Historia, II pag. 633. Angående denna af *Nordberg* nämnda omständighet finnes ingen upplysning uti de i Riks-Archivet befinnliga handlingar, hvilka röra den Madagascarska affairen.

att söka förmå denne att i sitt beskydd upptaga ofvanbemälda sjöröfvare. Detta memorial innehåller en relation om de förhållanden, hvilka röra piraterne, samt om de fördelar, hvilka en Europeisk nation kunde draga af dem, dels genom deras rikedomar och sjömakt, dels genom den handel på Ostindien, som genom anläggande af en colonie på Madagascar, skulle kunna drifvas. Huguetan erbjöd sig äfven att till hälften deltaga i omkostnaderne mot det han finge åtnjuta en femtedel af den vinst, som af företaget komme att skördas.

Det var i början af år 1718, under Konungens vistelse i Lund, som Leutrum till honom öfverlemnade detta memorial, hvilket han af en händelse erhållit. Konungen fann saken förtjena uppmärksamhet, och hänsköt den till Görtz, som just då var sysselsatt med försök att åter bringa i ordning rikets i grund förstörda finanser. Under sådana förhållanden skulle naturligtvis denne man, som dessutom förstod att på den rigaste omständighet bygga djerfva beräkningar, och som så ofta af de mest chimeriska planer gjorde sig stora förhoppningar, med ifver omfatta detta förslag, som åtminstone till utseendet lofvade att tillskynda riket stora fördelar.

Händelsen tycktes också vilja pådrifva utförandet häraf, ty en kort tid derefter, eller i Juni månad 1718 aulände till Strömstad tvenne af sjöröfvarnes agenter, för att börja underhandlingar med Sverige. Den ene af dem, *Morgane* hade varit befälhafvare på ett Engelskt krigsfartyg, från hvilken besättning han dock nu, troligen såsom en anhängare af Pretendentens parti var skiljd; den andre, *Monnery*, föregaf sig vara skickad af piraterne, för att befullmäktiga Morgane att underhandla med Konungen af Sverige. De framställde sjöröfvarnes uppriktiga önskan, att upphöra med det lefnadssätt de hittills fört, samt att komma under någon Europeisk makts beskydd, och som de med säkerhet visste sig aldrig hafva förolämpat Sverige och således ej hafva att frukta dess hämnd, äfvensom emedan ryktet om den Svenske konungens hjeltebragder framträngt ända till dem och uppfyllt dem med beundran, önskade de helst att vinna detta beskydd af Konung Carl XII och få nedsätta sig uti det land, som lydde under hans spira. I den händelse att Konungen täcktes villfara deras begäran, utlofvade de, att sällskapet skulle, såsom en tacksamhetsgård, erlägga en summa, till ett vida större belopp än den, som blifvit England erbjuden, äfven skulle det med ett be-

tydligt antal af sina fartyg förstärka den Svenska flottan. *)

Detta förslag vann bifall och Konungen utfärdade verkligen ett pardons-patent, **) deruti han lofvade att anvisa piraterne bekväma boningsplatser här i riket, likväl med uttryckligt förbehåll, att de skulle upphöra med sitt sjöröfveri. Han förklarade tillika, *att han ej ville emottaga några penningar af dem*, utan fordrade blott att de måtte insätta en del af sin förmögenhet uti publika fonder i Sverige, hvaraf de skulle åtnjuta lika intresse med Hans Maj:ts öfriga undersåter.

På samma gång framställde äfven de båda deputerade för Konungen en plan, att behålla Ön S:t Marie, hvilken då var i piraternes besittning, såsom varande en god hamn och en synnerligen förmånlig plats för den Ostindiska handelns drifvande. Till detta ändamål föreslogo de att derstädes qvarlemna ett tillräck-

*) Argonautica: Plan etc. af Morgane till Görtz inlemnad.

*) Dateradt Strömstad d. 24 Juni 1718. Detta Dokument äfvensom Morganes Guvernörs-fullmakt, finnes ej bland de öfrige till denna sak hörande handlingar. Men att de verkligen blifvit utfärdade kan ej dragas i tvifvel, då de som oftast i Rådet blifvit uppläste. Se Protokollet, hållet i Canzli-salen d. 11 Mars 1720, m. fl. st.

ligt antal af sjöröfvarne, för att "upprätta Sveriges Estandar," och hålla ön Hans Maj:t tillhanda*).

Äfven detta förslag, som tycktes kunna bidraga till den Svenska handelns befrämjande, bifölls af Konungen; han utnämnde på förhand Morgane till Gouverneur öfver St: Marie och utfärdade för honom en fullmakt derå, enligt hvilken han ej blott skulle för Sveriges räkning taga ön St: Marie i besittning, utan äfven i framtiden anlägga en Coloni på sjelfva Madagascar. Till allt detta förbundo sig de deputerade å Piraternes vägnar***) och åtog sig äfven, att på egen bekostnad utrusta fartyg till företagets utförande, alldenstund Svenska kronan ej såg sig i stånd att häruti deltaga. Men de föreställde

*) Ön St: Marie ligger ungefär 15 Engelska mil från Madagascars nordostliga kust. Den heter på landets språk Nossi Hibrahim och har på sin sydvestra kust en hamn, som dock äger föga skydd. Ön är 36 Engelska mil lång och 6 mil bred. Jordmånen är merändels dålig och landet är föga bebodt. Rochon, *Voyage (à) Madagascar et aux Indes Orientales.*

**) Se Bilagan N:o 1, Sjøröfvarnes revers. Att agenterne, åtminstone i denna del utaf frågan, handlade på egen hand och efter egna beräkningar synes ganska sannolikt.

Konungen, huru mycket deras förehafvande skulle blifva befordradt och vinna i anseende, om han ville förordna någre af sina tjenstemän att på resan medfölja. Som detta tycktes kunna gifva yttermera säkerhet och bidraga till sakens lyckliga utgång, förordnades härtill fem personer, hvilka alla skulle vara Morgane följaktige på expeditionen till Madagascar^{*)}, men uti den instruction, som för dem utfärdades, erhöilo de alla serskilde uppdrag. Secreteraren *Otto Klinkowström*, som äfven sedan, så länge denna expedition var i fråga, förblef själen uti alla underhandlingar derom, hade sig uppdraget att göra Konungens anseende gällande bland Piraterna samt vidtaga anstalter för deras transporterande till Sverige; häruti skulle äfven Kapiten *Mandel* vara honom behjplig. Öfverste-Lieutenanten *Wrangel* skulle af Konungen erhålla en serskild instruction. *Kclmeter* anbefalldes att göra sig underrättad om grufvornas tillstånd på Madagascar, samt afgifva berättelse, huruvida någon nytta kunde dragas af deras bearbetande. Sluteligen skulle Öfver-Com-

*) Underdånig berättelse angående den af Flögst Sal. Hans Maj:t gloryrddigt i äminnelse förehafde expedition till öarne St Marie och Madagascar, m. fl. i samlingen Argonautica befintliga relationer rörande samma ämne.

missarien *Neresius* undersöka om någon handel med Svenska varor kunde börjas i dessa länder, samt hvilka fördelar för handeln i allmänhet ett etablissement derstädes kunde tillskynda Sverige*). Sedan de framkommit till

*) Att Fransoserne hade stora tankar om de fördelar, som Madagascar kunde tillskynda handeln, synes bland annat af följande:

Les objets que l'on peut tirer de Madagascar sont variés à l'infini; cette ile réunit les productions des deux zones; elle peut fournir abondamment au commerce de l'Asie et de l'Europe, la soie, les gommes, toutes les raisines, l'ambre gris, l'ébène, le bois de teinture, le chanvre, le lin, le meilleur fer, tous les métaux, même de l'or; on peut y fabriquer plus utilement que par tout ailleurs, toutes les étoffes de l'Inde etc. *Rochon l. c. pag. 93.*

----- En y attirant quelques Indiens et quelques Chinois on y aurait naturalisé tous les arts, toutes les cultures de l'Asie. Il était facile d'y construire des navires parceque les matériaux s'y trouvaient en bonne qualité et en abondance, les armer même parceque les hommes s'y montraient propres à la navigation. Toutes ces innovations auraient eu une solidité que les conquêtes des Européens n'auront pas aux Indes, ou les naturels du pays ne prendront jamais nos lois, nos mœurs, notre culte, ni par conséquent cette disposition favorable qui attache les peuples à une domination nouvelle. — *Histoire Philos. et Politique des Etablissements et du Commerce des Européens dans les deux Indes par G. Th. Raynal, vol. 2 pag. 263.*

Madagascar skulle de med mycken varsamhet behandla Piraterne, så att desse ej kunde misstänka att man upptoge dem blott för att åtkomma deras rikedomar. De borde tvertom försäkra dem om desamma ostörda besittning, samt å Konungens vägnar lofva dem monopolium på Ostindiska handeln i Sverige. De skulle få bilda ett Compagni, hvars Directeurer de sjelfva egde att välja, och hvilket ej komme att bero af något Tribunal, Collegium eller länsstyrelse, utan omedelbart emottaga Konungens befallningar. Konungen ville derjemte tillsätta en serskild domstol för mål, civila eller criminella, rörande detta Compagni, hvilken domstol till hälften skulle bestå af Compagniets egna medlemmar, och till hälften af Konungens embetsmän; från densamma skulle direct appelleras till Konungen*).

Detta var hufvudsakliga innehållet af den instruction, som Klinkowström och hans följeslagare erhöello, ehuru blott han sjelf och Mandel kände resans verkliga ändamål, hvarom de öfriga först vid ankomsten till Canariska öarne skulle få underrättas. Den hemlighetsfullhet,

*) *Argonautica*, Instruction för Klinkowström och Mandel.

som så väl häruti, som uti allt, hvilket rörde detta företag iagtlogs, var på intet sätt ovanlig under dessa tider, då den ena nationen med misstänksamma blickar betraktade den andras minsta åtgärder, och då den ansåg hvarje fördel, som denna förvärfvade sig, såsom en oförrätt mot sig sjelf. Man behöfver ej derföre, såsom en af de nyare Fransyska historieskrifvarne, *) betrakta

*) *Lemontcy, Histoire de la Regence T. II. pag. 389.*

"Lorsque après la mort de Charles XII. on arrieta le Baron de Goertz, on trouva sur lui des lettres d'une date fort recente, qui lui etaient écrites de Paris par quelques Suèdois relativement à cette expedition de Pirates sur laquelle on a tant débité de fables. La Reine remit ces lettres au Comte de la Marck avec prières au Régent, d'en faire emprisonner les auteurs. Ces pièces confidentielles ont révélé tout le secret de l'intrigue, qui n'était réellement qu'une honteuse spéculation mercantile, étrangère à toute vue politique ou militaire, ignorée du Roi, et protégée dans l'ombre par Goertz, qui accueillait volontiers toutes les méchantes affaires."

— — — — "La Chute de Goertz fit écrouler cette infame entreprise des quatre Suèdois, qui ne fut jamais qu'un brigandage privé, qui resta ignoié de Charles XII. et d'Alberoni" — — — —

Origtigheten af dessa uppgifter framstår bäst genom en jemförelse deraf med den framställning af förhållandet, vi ur offentliga handlingar och de agerande personernas brevexling komma att lemna.

Föga mera med verkliga förhållandet öfverensstämmande torde väl Voltaires påstående vara, att

hela saken såsom en neslig, af Görtz upptänkt finansspeculation, hvarom Carl XII. ej hade minsta aning, utan som tvertom hölls för honom med all omsorg hemlig. Att företaget af Görtz varit omfattadt, och att han derpå byggt förhoppningar till upphjelpande af Rikets finanser är utom allt tvifvel, enligt hvad han sjelf sedermera förklarade under det förhör, som med honom anställdes*), men påståendet att det för Carl XII. hölls hemligt, röjer en okunnighet, som hos främmande författare, hvilka behandla Svenska ämnen, icke är ovanlig.

Görtz med detta företag blott åsyftade att skaffa sig medel till verkställande af en expedition till Pretendentens uppsättande på Engelska thronen. *Historie de Charles XII, Livre VII.*

*) *Kongl. Commissionen den 19 Jan. 1719.*

K. Comm. begärde af Baron Görtz, att eftersom han tillföre utlätit sig att hafva tre projecter till myntecknens försilfrande han ville säga hvaruti desse projecter bestod.

Baron Görtz svarade: När saken kommer vidare före vill jag den nogsamt demonstrera.

K. Comm. påminte honom ånyo derom och tillsporde honom om han ej gjort sig stat på penningar från Madagascar.

Baron Görtz: Ja, detta är det ena projectet; och det andra grundar sig på fred, antingen med England eller Ryssland.

Cederschöld, Riksdagen 1719, Bih. pag. 213.

I början af Juli år 1718 begåfvo sig de utskickade öfver Tyskland till Frankrike, der de sammanträffade med Morgane, som redan förut på ett Fransyskt krigsfartyg afseglat från Götheborg. Man skulle nu börja utrustandet af expeditionen, men mötte dervid stora svårigheter. De pågående stridigheterna mellan Spanien och Frankrike gjorde det omöjligt, att i detta sednare land fullständigt utrusta och bemanna fartygen, hvarföre Morgane och hans medinteressenter — ty ett bolag med Morgane i spetsen synes hafva bildat sig till verkställande af expeditionen*) — beslöto att med half besättning, såsom på kofferdifartyg, segla till Spanien och der fortsätta utrustningen. Klinckowström ämnade emellertid på ett mindre fartyg i förväg afgå dit, men då han, hindrad

*) Beskaffenheten af detta bolag, uti hvilket vi finna idel män af anseende såsom deltagare (se nedanför) samt dess förhållande till piraterne, är så mycket svårare att riktigt kunna fatta, som derom ingenting nämnes uti handlingarne; dock synes tydligen att man af sjöröfvarnes översflyttande väntat sig stora fördelar, då så betydliga upphoffningar derpå gjordes. Att ett bolag på så lösa grunder kunde bildas, låter blott förklara sig af den speculationsifver, hvilken liksom en yra vid denna tid, i synnerhet i Frankrike, fattat sinnena.

af storm och oväder, måste återvända, erhöll han af Mandel underrättelsen om Kon. *Carl XII:s* död. Denna oväntade sorgpost kom naturligtvis hela företaget att stadna. Interessenterne hade ingen säkerhet att den nya regeringen vore hågad att uppfylla den förras löften, och derföre måste de i främsta rummet söka att vinna bekräftelse på det patent, som *Carl XII.* utfärdat. Mandel skref till Drottning *Ulrika Eleonora* härom, och tillstyrkte jemväl högeligen hela företaget, hållande före, att Sverige, såväl genom piraternes stora rikedomar, som genom deras ansenliga flotta och raska matrosér, skulle komma i jemnbredd med de flesta stater i Europa*).

Denna sak föredrogs uti Rådet den 20 April 1719, då Grefve *Sparre* berättade att han på Hennes Majestäts befallning gjort sig underrättad om expeditionen till Madagascar, "hvilken Hans Exc. dock för sin del hittills hållit för en sägn och *vision*", men att han, efter att hafva deröfver hört Kapt. *Mandel* och Secret. *v. Kochen* funnit att riket kunde deraf hafva god nytta, hvarföre han sade sig derom hafva

*) *Argonautica*: Mandels bref till Drottningen, Paris s. d. — 1719.

uppsatt en berättelse, hvilken han nu anhöll måtte få uppläsas. Sedan detta skett, uppstod en temligen liflig discussion mellan Rådets ledamöter, huruvida man borde tillråda Hennes Maj:t att fortfarande stå fast vid det löfte, som Kon. Carl XII. gifvit piraterne. Grefve *Claes Bonde* höll före, att "det vore oss ingen honneur att skydda en hop skjelmar och melera oss med dem" samt tillade sedermera, att, "om vi kunde få in deras rikedomar och slippa dem sjelfva, som mest äro skjelmar, så vore det så en sak." Grefve *Sparre* menade att det vore väl "om härvid vore så stor honneur som profit." Hvad som dock i allmänhet väckte största tvekan, var farhågan att stöta sig med andra nationer, i synnerhet med England och därför fann man för godt att våra utrikes ministrar skulle "underhand och helt oförmärkt sondera de utrikes hofven", för att utforska deras tänkesätt, såväl hvad den ifrågavarande expeditionen beträffade, som angående sjelfva sjöröfvareresällskapet. Man beslöt äfven att frågan skulle communiceras med Secreta Utskottet. En deputation af detta utvaldes, inför hvilken ärendet föredrogs, och sedan detsamma blifvit taget i öfvervägande, förklarade deputatio-

nen sig icke inse något hinder, som vore af den beskaffenhet, att den derföre kunde afstycka, hvad som förut häruti blifvit beslutadt; den ansåg tvertom, att Hennes Maj:t, genom att på fredlig väg betvinga desse sjöröfvare, skulle göra en handling, som vore nyttig både för fäderneslandet och andra nationer, och dessutom vore detta folk att anse såsom en *res nullius, quae cedit occupanti*. Sedan sålunda alla betänkligheter blifvit undanröjda, utfärdades ett nytt skyddsbref, samt ny Gouverneurs fullmakt för *Morgane*, hvilka documenter till Frankrike afsändes*).

Innan dessa hunnit ankomma, hade *Morgane* och *Klinkowström* blifvit nödsakade att företaga en resa till Spanien; de af den förres medinteressenter, som derstädes uppehölo sig, började nemligen, otåliga öfver det långa dröjsmålet och ovissa om den nya Svenska regeringens tänkesätt, att inlåta sig i underhandlingar med Spanska hofvet. Sedan det lyckats att förmå dem att afbryta dessa återvände *Morgane* och *Klinkowström* till Paris, der de af *Mandel* hugnades med underrättelsen att Drottning *Ulnika Eleonoras* confirmation uppå par-

*) Råds-Prot. d. 20, 21, 25, och 29 April samt d. 5 Maj 1719. se Bilag. II.

dons-patentet och Morganes Gouverneurs-fullmakt hade anländt. *)

Ehuru Morgane och hans medinteressenter visserligen voro belåtna att se den nya Svenska regeringen fortfara att omfatta den förras planer, kände de sig likväl oroade genom den nya vändning, som efter *Carl XII:s* död inträffat i den politiska ställningen mellan Sverige och England; de yttrade farhågor att den tractat, som nyligen blifvit sluten mellan dessa länder, kunde tillintetgöra kraften af det erhållna skyddsbrevet, enär det vore väl bekant, att ifrågavarande pirater till större delen vore Engelska Jacobiter eller missdådare, hvarföre Konungen af England utan tvifvel skulle reclama dem. **)

De saknade ej heller skäl att fästa sig härvid, ty många ansågo en stor svårighet ligga uti den med England afslutade tractaten. Svenska Ministern i Paris, Fältmarskalken Grefve *Erik Sparre* skref till Drottningen, att tvenne Skottar, af hvilka den ene var Morgane, anmält sig hos honom till ett hemligt samtal.

*) Klinkowströms bref till Drottningen, d. 8 November 1719.

***) Klinkowströms bref till Drottningen dat. Paris d. 8 November 1719 och Mandels bref af samma datum

De hade för honom berättat förhållandet med Madagascars-frågan, och påstått sig hafva två armerade fregatter i England och lika många i Spanien färdiga att i Mars månad utlöpa; tillika hade de försäkrat, att de med företaget ingenting annat åsyftade, än den stora fördel och nytta Sverige deraf skulle åtnjuta. Denna deras "ömhet" föreföll Sparre något misstänkt, helst som han fruktade, att de med allt detta blott masquerade ett försök till Pretendentens förmån. Han talade äfven härom med Kliakowström och Mandel, samt föreställde dem vådorna af att, sedan fred vore slutet med England, till ett sådant företag använda personer, hvilka allmänt voro kända, såsom tillhörande Pretendentens parti. De svarade att patentet redan vore aflemnadt, men öfvertygade af Sparres skäl, förmådde de Morgane att återställa detsamma. Grefve Sparre hemställde nu till Drottningen, om hon ansåg rådligt att fullfölja saken; för sin del afstyrkte han det på det högsta sägande, att då projectet, såväl som de der till nödiga medel blifvit af Jacobiter Baron Görtz tillhandagifna, så var visserligen detta under dåvarande conjuncturer och så godt som offentlige ruptur med Konung *Georg*, ganska anständigt; men huru nu denne Konung och

dess parlament skulle blifva till sinnes, om de funno Hennes Maj:ts patent i handen på personer, som aldeles berodde af Pretendenten, ansåg han ovisst; äfvensom man kunde befara, att England, i denna händelse, undandroge Sverige sitt bistånd, som det lofvat, hvilket vore ett stort afbräck uti det, hvarpå man nu byggde förhoppningar. Han berättade äfven ett rykte, som började sprida sig, att "Controleur-General och Indianska Banco-Directeuren" Law ämnade transportera alla dessa pirater till Mississippi, samt derstädes af dem bilda Colonier; samt sade sig hålla före, att, om detta ägde någon grund, nyssnämnde financier vore i stånd, att gifva verket större vigt samt Piraterne en mäktigare protection.*)

*) Sparre till Hennes Maj:t Paris d. 23 Febr. 1720.,

Att Law hade tankar på Madagascar synes ganska troligt; och projectet att öfverflytta sjöröfvarne till Mississippi-länderne stämmer mycket väl öfverens med hans öfriga planer rörande dessa trakter, vid hvilka största svårigheten var att skaffa dem befolkning, hvarvid man ej var så nogräknad med dennas beskaffenhet (se *Lemontey* pag. I. 324). Men om han verkligen varit stadd i underhandlingar med sjöröfvarne, är svårt att med visshet säga. Commissions secreteraren Gedda skref d. 25 Januari 1720 från Paris till Höpken, hurusom Law troddes komma öfverens med Piraterne och utrusta 18 skepp,

Dessa af Gr. Sparre anförda skäl hade dock ej den verkan han åsyftade. I en conferens mellan Rådet och Ständerne beslöts, sedan derom en stund blifvit öfverlagdt, att ingen ändring i saken skulle vidtagas, utan att den ju fördess heldre skulle till verkställighet befordras. *) Härom underrättades Sparre, som då genast återlemnade patentet till Morgane, men föreställde honom tillika nödvändigheten, att återanskaffa confirmation derå, emedan Hennes Majests gemål nu blifvit upphöjd på Thronen. För att hemta densamma afreste Klinkowström sjelf till Sverige, men under hans frånvaro inträffade den bekanta finansiella krisen i Frankrike, **) hvilken åstadkom så mycken förvirring

men någon nogare kunskap om accordet hade han ej kunnat skaffa sig. Under vintern mellan 1719 och 1720 utskickade verkliga Ostindiska Compagniet 18 skepp till Pondichery, Söderhafvet, Surat, China, och Mocka, samt 30 andra till Louisiana, Senegal, Guinea, och Madagascar (Lemontey l. c. 1, p. 320 Not.) men det finnes ingen orsak att tro, det desse voro ämnade till piraternes öfverförande.

*) Protocoll, hållet i Canzlisalen d. 11 Mars 1720. Se Bil. III.

*) Law var den förste som i Frankrike införde ett på allmän credit grundadt finance-system, hvarunder han öfersvämmade landet med pappersmynt. För att uppehålla dettas anseende, inlät han sig uti vidsträckt handelsföretag och uppgjorde de mest chi-

och så mycket elände. Morganes medinteressenter, hvilka, i likhet med mängden under dessa tider, voro invecklade i den af Law tillstålda actiehandeln, blefvo derigenom till den grad lidande, att de ej sågo sig i stånd att på egen hand bestrida omkostnaderna för utrustningen.

De afskickade en kurir till Konungen med underrättelse om detta deras bedröfliga tillstånd, samt anhållan, att Svenska Kronan måtte bispunga dem. Deras önskan var, att till utförande af Madagascars-expeditionen erhålla, an-

meriska speculationer. Så länge häruti någon måtta och sans bibehölls, hade hans företag framgång; men snart började en allmän yra fatta sinnena: förbländade af den magiska glans, hvarmed Law förstod att omgifva sina luftsloft, strömmade alla, från de högsta till de lägsta att köpa actier uti hans Indiska Compagnie. Louisiana var det Eldorado, hvarpå alla dessa stora förhoppningar byggdes, och om hvars rikedomar de mest öfverdrifna berättelser utspriddes. Den ofantliga åtgången af actierna stegrade inom kort deras värde från 500 till 18,000 Livres. Men alltför snart måste man lära känna otillförlitligheten af sådana, snart sagdt på fantasier byggda planer. Actierne började snart att falla, och de föllo desto mera, ju bastigare de hade stigit. Tusendetals familjer, som nedlagt sin förmögenhet uti denna handel, blefvo härigenom bragte till tiggarslafven. Se vidare *Lemontey's* nyss anförda arbete.

tingen tvenne utrustade Fregatter eller ett penningeunderstöd af 15,000 R:dr. *)

En commission tillsattes nu, bestående af Riks-Råden Grefve *M. De La Gardie* och Grefve *H. von Liewen* samt Presidenterne Baron *Sven Lagerberg*, och Grefve *Gustaf Bonde*, Stats-Sekreteraren Baron *D. N. von Höpken*, jemte Amiralerne Baron *E. Taube* och Baron *J. Örnfelt*. Desse Herrar skulle sammanträda och taga i öfvervägande, huruledes det, som erfordrades till expeditionens fortsättande, skulle kunna anskaffas, samt deröfver med sitt betänkande till Regeringen inkomma. Sedan denna commission några gånger varit tillsammans och funnit att ifrågavarande företag lofvade tillskynda Riket stora fördelar, anhöll densamma, att af Hans Maj:ts erhålla öppna ordres att ombesörja hvad till expeditionens verkställande vore af nöden; hvilket ock af Konung och Råd bifölls. *)

I följd häraf började man genast att utrusta tvenne Fregatter i Carlskrona, nemligen *Jarramas* och *Fortuna* samt ett mindre fartyg, hvilka under General-Adjutanten och Commen-

*) Råds-Prot. den 25 Maj 1721.

Constitutorialet för Madagascars-Commissionen af samma datum, se Bil. IV.

deuren Ulrichs befäl skulle afgå till Madagascar i förening med de fartyg, som Morgane och hans medinteressenter utrustat; men de blefvo ej färdiga förr än sent på hösten, då de afseglade, först till Götheborg, hvarifrån de sedan, enligt ordres, skulle begifva sig till Isle de Baste utanför Morlaix och der förena sig med Morganes fartyg. *)

Under tiden hade interessenterne ansträngt sina krafter till det yttersta och derigenom satt Kapiten *Galloway*, (en brorson till Morgane) i stånd att utlöpa ur Themsen med de fartyg, han köpt i London. Men som ständiga missöden tycktes vilja lägga hinder i vägen för utförandet af ifrågavarande expedition, blef *Galloway* ännu en tid uppehållen. Man anklagade honom nemligen att hafva gjort utrustningen till Pretendentens förmån, och hotade att frångå honom hans besättning, hvilken man nu dessutom behöfde till den flotta, som utrustades, för att afgå till Östersjön; han lyckades emellertid så väl försvara sig inför Lord *Carteret*, att han blef frikänd och fick fortsätta sin resa till Morlaix, der han sammanträffade med Morgane.

Från Sverige hade ännu intet svar ankom-

*) *Argonautica*: Ulrichs instruction Mom. 1.

mit och man sväfvade således i ovisshet, huruvida derifrån någon hjälp vore att påräkna. Galloway afseglade emellertid med det största fartyget i förväg till Cadix, under det Morgane kvarstod med det andra i Morlaix, för att der invänta svar från Sverige och förena sig med de derifrån möjligen kommande fartygen. *)

Ulrich anlände ganska riktigt med fregatten Jarramas (de andra fartygen kommo först sednare) utanför Isle de Baste vid Morlaix, men hindrad af en stark sydostlig vind, kunde han ej inlöpa på reddan. Då beslöt han af en oförklarlig vårdslöshet och tvärtemot sin instruction att, utan att gifva Morgane sin ankomst tillkänna, directe fortsätta resan till Cadix, dit han också i October månad anlände. En Öfverste *Seebach*, som någon tid förut afrest till Sverige för att understödja interessenternas anhållan, återvände nu ombord på Ulrichs fartyg. Bref afgingo visserligen genast från Cadix till Morgane, men som posten denna tid behöfde 25 dagar för att gå mellan Cadix och Morlaix, kunde svaret ej ankomma förr än efter två månader. Morgane skref att han ofördrojligen skulle afsegla och bad dem icke fatta något beslut

*) Se, en i Riks-Archivet befintlig, på Fransyska skriven berättelse om berörde expedition.

före hans ankomst; men icke destomindre påskyndade Ulrich afresan och föreslog att anträda densamma blott med de tvenne fartygen: hans eget och Galloways, utan att afbida Morganes ankomst. Galloway äfvensom Seebach gillade detta förslag, men en af interessenterne benämnd *Wogan* satte sig högeligen deremot, erinrande så väl, att Morgane utan tvifvel innan kort skulle ankomma, som ock att de tvenne andra, till samma företag destinerade fartygen, från Sverige dagligen förväntades. Detta oakadt fortsatte Ulrich och Galloway utrustningen och resan var utsatt till den 11 Februari 1722; blott penningar fattades ännu. Mot slutet af Januari ankrade på reddan utanför Cadix de tvenne förväntade Svenska fartygen, och då några dagar derefter, eller den 4 Februari äfven Morgane ankom tycktes allting vara i ordning, synnerligen som fartygen voro inom åtta dagar segelfärdiga; men af brist på penningar måste resan än vidare uppskjutas. Svenska Consuln i Cadix, som åtagit sig anskaffande deraf, kunde ej uppfylla sitt löfte, hvarföre Morgane erbjöd sig att resa till Madrid, hvar est han stod i relationer till ett rikt handelshus, utaf hvilket han hoppades få upplåna den behöfliga summan; han utfästade sig äfven, att

komma tillbaka inom tolf dagar. Häremot hade Ulrich ingenting att invända. Morgane afreste altså och lyckades verkligen, både att få låna en tillräcklig summa penningar och att återkomma till den utsatta tiden. Af de upplånade medlen erhöll Ulrich 2,500 R:dr (Ecus) och man trodde nu bestämdt att inga hinder vidare för utförandet af den redan så länge fördröjda expeditionen skulle yppa sig. Men två dagar efter Morganes återkomst tillkännagaf Ulrich för honom, att han, efter rådpläging med sina Officerare hade funnit den rätta årstiden för kringseglandet af Goda Hoppsudden redan vara förliden, och att han således ej vågade utsätta Hans Maj:ts fartyg och folk för hafvets vådor, utan fullt och fast hade bestämt sig att med första återvända till Sverige. Detta oväntade beslut åstadkom naturligtvis stor bestörtning bland de öfrige. Förgäfves föreställde Morgane honom, att han ej nämnt ett enda ord om den sena årstiden före dennes resa till Madrid, ehuru väl han nog visste hvilken dag Morgane skulle återkomma, förgäfves erbjöd han sig att ensam fortsätta resan, om blott Ulrich ville utbyta med honom hälften af sin besättning och gifva honom en Svensk Officer till befälhafvare samt

Svensk flagg. Lika fåfång var den protest, som Öfverste Seebach mot Ulrichs hemresa inlemnade; utan att låta beveka sig af några föreställningar begaf han sig på återvägen. Öfverste Seebach fattade då det beslut, att landvägen resa hem till Sverige för att inhemta ordres om hvad som vore att göra. *)

Vid genomresan samtalade han i Paris i Ministern Geddas närvaro med dervarande interressenter uti Madagascars-expeditionen, nemligen General Lieutenant *Dillon*, Brigadieren *Aubrien*, Duc de *Pois* med flera personer af anseende och förmögenhet. De voro ännu hågade till företagets fortsättande, så vida Konungen af Sverige ville förkunna detsamma sin protection. **)

I Sverige, der man nu emellertid beräknade, att den så länge fördröjda expeditionen äntligen vore hunnen till det önskade målet, och der man på denna öfvertygelse som häst byggde stora planer och förhoppningar, väckte naturligtvis Commendeuren Ulrichs återkomst den största förundran och ovilja. Att se hela fö-

*) Argonautica: Madagascars-Commisionens berättelse angående Ulrichs återkomst d. 18 Juni 1722. Berättelse uppläst i Rådet d. 29 Oct. 1722.

*) Madagascars Commiss. Berättelse,

retaget afbrutet just i det ögonblick, man hopades att få njuta frukterna af den skörd, man redan i fyra år beredt, var så mycket mera påkostande, som man ansåg skulden härtill ligga uti en enda persons egenmäktiga förförande.

Rådet, afvensom Madagascars-Commissionen, tillstyrkte Konungen att fortsätta expeditionen, hvars soliditet, de, såväl af andra skäl ej kunde betvifla, som isynnerhet derföre, "att den var börjad af "en så *penetrant* herre som Högssal. Hans Maj:t." Derföre ansågo de att fregatten Jarramas borde genast under en ny befälhafvare återvända till Cadix, helst den ännu, enligt Ulrichs egen utsago, vore försedd med sex månaders proviant. Men tillika funno de Commendeuren Ulrichs uppförande i hög grad oförsvarligt, och ansågo att han borde ställas under krigsrätt. *)

Detta gillades och fastställdes af Konungen, hvilken befallte att Jarramas skulle hållas färdig, att vid första rapport från Klinkowström afsegla, och som han funnit, "att Ulrich sig under denna expedition mycket slätt förhållit," gaf han Landshöfding *Posse*, Öfverste *Rib-*

*) Mad. Comm. berättelse d. 18 Juni 1722.

Rådets skrivelse till Hans Maj:t d. 26 Juni 1722.

bing och Amiral *Örnfelt* ordres att genast arrestera honom, samt att adjungera med sig några andra, så att de blefve domföra och kunde ställa honom inför krigs-rätt. *)

Sent inpå hösten samma år ankom underderrättelse från *Klinkowström*, att *Morgane* och de förra interressenterne nu, enligt deras eget förklarande, voro aldeles ur ståndsatte att deltaga i kostnaderna för expeditionen, hvarföre han börjat underhandlingar med nya entrepreneurer och redan med dem uppgjort en plan till företagets utförande. Desse önskade nemligen att *Hans Majt* ville låta utrusta samma fregatt, som redan förut varit vid *Cadix*, men begärde ej större besättning än 60 matrosar och en officer; för hvad derutöfver behöfdes ville de sjelfva draga försorg. Entrepreneurerne ville förbinda sig, att i *London* eller *Amsterdam* ställa säker borgen för fartyget, samt att till kronan betala 60,000 R:dr (*Ecus*) för dess begagnande, då de likväl förbehöllo sig att få använda fartyget till något handelsföretag till och ifrån *Indien*, sedan de först fullgjort sina åligganden. Befälhafvaren på fartyget ville de sjelfva tillsätta. *Klinkowström* erbjöd sig tillika att med-

*) Skrifvelse från *Hans Majt* till Rådet dat. Medewi den 20 Nov. 1722.

följa, för att kunna så mycket säkrare bevaka företaget.*) Svenska Ministern i Paris, *Gedda*, skref äfven, att han samtalat om denna sak, såväl med Cardinal *Dubois*, som med de i Paris vistande Spanska och Engelska Ministrarne, hvilka alla förklarar, att de ej hade något emot att Sverige upptog fribytarne, utan tvertom mycket heldre sågo det, än att Portugisarne, hvilka nu äfven börjat underhandla med dem, derigenom skulle erhålla någon tillökning i sin makt.*)

*) Bref från Klinkowström till Hans Maj:t dat. Paris den 20 Nov. 1722.

De vilkor, som innehållas såväl i detta project, som i det contract, Klinkowström ett år sednare verkligen uppgjorde med 3:ne Engelska Sjö-Capitener, äro i flera fall ganska dunkla och obestämda; dock synes det som entreprenurerne egentligen äsyftade att få upprätta ett Ostindiskt Compagni i Götheborg, hvilket de i sednare contractet bestämdt utsatt såsom ett vilkor; huruvida detta skulle kunna förena sig med det monopolium på Ostindiska handeln som var Piraterne lofvadt, nämnes ej. Entreprenurerne gingo slutligen så långt att de bjödo 500,000 R:dr för begagnandet af 2:ne fregatter.

*) Ministern *Geddas* berättelse till Hans Maj:t dat. Paris 20 Nov. 1722. *Noring*, Berättelser ur Svenska Minister-Archivet i Paris (år 1722) Mscr. i Acad. Bibliotheket i Upsala.

Äfven Ryssland synas hafva inlåtit sig i underhandlingar med piraterne. Mandel berättade nemligen, i en skrifvelse från Paris, d. 21 Maj 1722, att

Klinkowströms förslag tyckes hafva vunnit bifall i Sverige, åtminstone tillstyrkte Madagascars Commissionen fregatten Jarramas utrustande, för att under Kapiten *Cronhjelm*s commando afgå till Frankrike och der ställas under befäl af den Kapiten, som entrepreneurerne utsågo. *) Rådet gaf äfven härtill sitt bifall, men, vare sig att utrustningen ej medhans på hösten, eller att andra hinder mellankommit, nogaf, handlingarna lemna ej upplysningar om något vidare härutinnan blifvit åtgjort.

Klinkowström fortsatte emellertid äfven följande året sina underhandlingar och uppgjorde verkeligen ett contract, ungefär på samma vilkor som de, hvilka nyss blifvit nämnda, med trenne Engelsmän nemligen: Kaptenerne *Coward*, *Sanderson* och *Lane*, (hvilken förut varit en af Di-

han erhållit "den besynnerliga underrättelsen" att en viss Capt. Norcross, (som förr varit kapare i Carl XII:s tjenst) anländt till Calais med uppdrag från Czaren att tillbjuda fribytarne dess beskydd och föreslå dem att komma till Archangel och der nedsetta sig, mot erläggande af 2 millioner R:dr.

Se vidare härom Rådsprotocollet för den 17 Januari 1724.

*) Madagascars Commissionen till Hans Kongl. Maj:t angående fregatten Jarramas utrustande den 14 December 1722; uppläst och approberadt uti Rådet den 17 December samma år.

rektörerne i det Engelska Ostindiska Compagniet. *) Äfven berättar han sig hafva gifvit Morgane och de öfrige gamla interessenterne förhoppning, om att erhålla del uti det Ostindiska Compagni, som skulle komma att upprättas i Sverige. **) Men i detta land tyckes nu tänkesättet hafva undergått någon förändring; på grund af erhållna underrättelser, att fribytarne upphört att drifva sitt sjöröfveri och efter hand blifvit skingrade, började man draga i betänkande, huruvida det vore rådligt, att Kronan vidare åtog sig några omkostnader i och för någon expedition till Madagascar. Sekreta Utskottet säger i en skrifvelse till Konungen, att det med förundran hört, att Canzli-Rådet Klinkowström i Hans Maj:ts höga namn med 3:ne Engelska Sjökapitener ingått ett helt annat contract än det, som han förut hade uppvisat; samt att Utskottet, sedan det tagit detta contract i öfvervägande, och äfven gjort sig underrättadt om att sjöröfvarne ej mera hade något stadigt tillhåll på Madagascar, på intet sätt kan tillstyrka, att Kronan för deras skuld gör några om-

*) *Argon.* Contractet mellan Entrepreneurne och Canzli-Rådet Klinkowström.

**) Skrifvelse från Klinkowström till Kongl. Maj:t dat. Paris den 11 December 1723.

kostnader. Deremot, om interessenterne, såsom en af dem, Capten *Sanders* *) påstått, skulle vara hågade, att för egen räkning fullfölja företaget, lemnade Utskottet åt Hans Maj:ts nådiga välbehag att gifva detsamma sin protection, blott att Kongl. Maj:t och Riket dervid ingen utgift komme att vidkännas eller på annat sätt någonting risquerade. Utskottet tillstyrkte äfven, att interessenterna måtte få upprätta ett Indiskt Handels-Compagnie uti Sverige, och att Konungen med dem utskickade några personer, för att göra sig underrättade om de handelsförhållanden, som med dessa länder kunde komma att äga rum. **)

I öfverensstämmelse med detta Utskottets utlåtande beslöts äfven i Rådet, att Kronan ej skulle vidare påtaga sig några omkostnader eller någon risico för denna sak, men att det skulle stå private personer, så in- som utländske öppet, att på eget äfventyr densamma fullfölja. ***)

Under loppet af de följande åren, ända till år 1726, tyckes hela frågan hafva råkat i glömska, åtminstone finnes hvarken i Rådsprotocol-

*) Troligtvis är detta misskrifning och bör vara den förr nämnde Kap. Sanderson.

**) Skrifvelse från Secreta Utskottet till Kongl. Maj:t dat. 12 October 1723.

***) Rådsprot. d. 16 December 1723. Se Bil. V.

lerne, eller andra handlingar någonting derom nämndt. Orsaken härtill torde man finna, om man med tillhjälp af andra källor undersöker fribytarnes dåvarande belägenhet på Madagascar. Man erfar då, att de med stor framgång och en oerhörd djerfhet fortsatt sina rövverier ända till år 1721, vid hvilken tid de handlande makternas ovilja bragtes till sin höjd. Då piraterna nemligen allt mer och mer oroade handeln, och slutligen tätt efter hvarandra, gjorde två betydliga priser invid ön Bourbon, nemligen ett stort Portugisiskt skepp, om bord på hvilket Grefven af *Receira* och Erkebiskopen af *Goa* befunno sig, samt ett annat fartyg om 30 canoner, så förenade sig flera nationers, i dessa farvatten befintliga flottiljer för att utrota dem. Efter ett förtvifladt motstånd måste sjöröfvarne gifva vika för öfvermakten. De blefvo förföljde ända till sin tillflyktsort, Madagascar, och der slutligen tvungne att sjelfva uppbränna sina skepp. Härmed slutade alltså deras bragder till sjös. Efter förlusten af sin flotta kunde de ej längre skada handeln och vågade sig icke vidare ut från sina etablissementer på S:t Marie och nordostkusten af Madagascar. *)

*) *Rochon* l. c. pag. 155. Författaren, på hvars tillförlit-

Men ehuru rykten härom allt mer och mer blefvo gängse och afkydde ifvern för de företag, på hvilka man under flera år byggt stora förhoppningar, tyckes dock icke att någon bestämd underrättelse om detta förhållande offentligen blifvit meddelad, ty ännu år 1726 finna vi, att det gamla, under två år bortglömda förslaget till en Madagascars-expedition, inom Sverige blifvit återväckt.

Oaktadt hela företaget denna gång stadnade vid blotta uppgörandet af planer, så torde dock de åtgärder man vidtog förtjena att omnämnas, isynnerhet i anseende till det sätt, hvarpå de bedrefvos. Då nemligen frågan nu återupplifvades, tyckes Secreta Utskottet helt och hållet hafva tagit den om händer, ända derhän att vilja göra den till sin enskilda handelsspekulation; hvarföre det också bedref saken uti stor hemlighet; ett i sanning nog märkvärdigt bevis på den makt detta Utskott tillvällat sig,

lighet ingen anledning finnes att tvifla, besökte sjelf Madagascar ungefär 50 år sedan dessa händelser tilldragit sig, och hemtade der på stället af säkra personer de underrättelser, vi anført; som dessa dessutom till åratalet öfverensstämma med den tid, då ovisa rykten härom började sprida sig i Europa, så tyckas de böra vara trovärdiga.

och på den ställning, det i förhållande till Ständerne för öfrigt hade intagit, då det, utan någon communication med desse, kunde försöka, att tillägna sig ensamt utförandet och vinsten af ett företag, som ursprungligen ansågs såsom en Statens angelägenhet, och i afseende på hvilket Utskottet borde hafva ansett sig skyldigt att i främsta rummet bevaka det allmänna bästa. Flera serskilda förslag voro för handen. Envoyéen *Preis* uti Haag hade sändt till Landtmarskalken ett bref från en kapten *Merveille* hvaruti denne uppgifver en plan till upprättande af ett etablissement på Madagascar, enligt hvilken, till en sådan colonisation skulle fordras 60,000 Gulden och två armerade fregatter. *) Med anledning häraf beslöt Utskottet att tillsätta en deputation af dess ledamöter utaf alla tre stånden, **) för att, i likhet med hvad under förra Riksdagen skedde, sammanträda och derom öfverlägga. ***)

Detta förslag utträngdes dock snart af ett annat. En viss Kapten *Spaak*, infann sig nemligen hos Landmarskalken och anmälde sig va-

*) Sekreta Utskottets protocoll den 24 September 1726.

**) Bonde-Ståndet hade, såsom bekant är, på denna tid icke plats uti Sekreta Utskottet.

***) Sekreta Utskottets protocoll den 27 September 1726.

ra hågad att utföra den så länge omtalade expeditionen till Madagascar, på hvilken ö han sade sig sjelf hafva varit en längre tid, hvarföre han ock noga kände densamma. Han begärde till detta företag blott en fregatt af 40 canoner, hvaremot han åtog sig att hemföra 40 lastade fartyg, jemte tusen tunnor guld! Orimligheten af detta löfte hindrade ej Utskottet att låna sina öron dertill. Saken hänskjöts åter till deputationen, som, efter att hafva hört Spaak angående hans förslag, deröfver uppsatte en berättelse. Man beslöt att deputationen skulle ännu vidare öfverlägga härom, samt att Spaak skulle af Stats-Contoiret, under afvaktan på resolutionen, till underhåll bekomma 200 Daler Silfvermynt; *) men att den största tysthet skulle i allt detta iakttagas. Man anställde förhör med Spaak, för att utröna, om han verkligen hade varit på Madagascar. Han påstod härunder att han, af sjöröfvarne tillfångatagen, länge derstädes vistats, samt att han hade sig bekant, att hela kusten af denna ö stod under deras lydnad och beherrskades af en konung,

*) Stats-Contoiret svarade emellertid att det inga penningar hade att tillgå, hvarföre Spaak fick undvara den honom tillämnade gratificationen. Secreta Utskottets protocoll. d. 10 Oct. e. m.

hvilken bodde i sjelfva staden, som äfven kallades Madagascar och vore väl befästad. *) Huru stor deras flotta vore, kunde han ej så noga uppgifva, men sade dock, att de på en gång haft 40 fartyg ute på olika håll. Hvad deras beredvillighet att komma under Sveriges lyd- nad beträffade, så visste han att de voro be- tagne af vördnad för Högstsalig Hans Maj:t och deraf äfven fattat tillgifvenhet och förtro- ende för hela Svenska folket. **)

Deputationen föreslog: att inom Secreta Utskottet ett bolag skulle upprättas, hvilket å- toge sig omkostnaderna för expeditionen, och att detsamma borde anhålla att af Kronan få hyra en fregatt, äfvensom att af Kongl. Maj:t blifva försedd med samma protection och pass, som för Commendeuren Ulrich år 1721 utfärda- des, då han i samma ärende afgick.

Kronan skulle få åtnjuta en fjerdedel af vinsten, men resten tillfalla bolaget. Kostna- derne till fregattens hyra och utrustning be-

*) Såväl, åtskilligt annat som isynnerhet denna upp- gift om Staden Madagascar, då man dock noga kän- ner att ingen stad af detta namn funnits, ger an- ledning att misstänka det hela Spaaks berättelse hvilat på ganska lösa grunder.

**) Secreta Utskottets protokoll den 16 Nov. 1726.

räknades till 60,000 Daler Silfvermynt, hvilka ansågos kunna lättast erhållas, om de fördelades på 150 actier á 400 Daler Silfvermynt hvardera. *)

Inom Utskottet uppstod emellertid stridiga tankar, dels emedan åtskillige drogo i betänkande, huruvida icke Utskottet kunde ådraga sig rättvist klander genom öfvertagandet af denna speculation för egen räkning, dels i anledning af Envoyéen Claes Sparres svar å Landmarskalkens tillfrågan angående den i England rådande tanken om Piraterne; nemligen att desse på det hela taget derstädes föraktades, och att man ej heller trodde dem äga några betydliga rikedomar eller fartyg i behåll, emedan de på sednare tider ej röfvat någon enda större Ostindiefarare. Åtskillige af Utskottets ledamöter yrkade i anledning häraf, att företaget skulle nedläggas, men slutligen fann man likväl för godt att förblifva vid deputationens betänkande. **) Man uppsatte derföre ett projekt, som lades på bordet, på det de af Utskottets ledamöter, som önskade att deltaga i företaget, skulle få anteckna sig för actier; ***)

*) Secreta Utskottets protocoll den 30 Nov. 1726.

***) Secreta Utskottets protocoll den 2 December 1726.

****) Secreta Utskottets protocoll den 13 December 1726.

Men då efter flera dagars förlopp endast något öfver 20 actier blifvit inom Utskottet antecknade och man således ej hade någon utsigt längre, att kunna hålla saken tyst och blott inom Utskottets vetskap, blef man nödsakad att äfven utom detsamma söka dem, som voro hugade att deltaga i företaget, likväl med lifliga föreställningar, om huru mycket det vore i deras eget interesse att hålla saken hemlig.*) På detta sätt lyckades det verkligen att få 141 actier tecknade; **) men sedan man, efter många debatter och öfverläggningar omsider kommit så långt att man skulle skrida till verkställigheten, började, man häpnä för det vågsamma af företaget. Den ringa utsigt man tyckte sig äga att lyckas, hade till påföljd, att Räntmästaren *Lagersparre*, Köpman *König* och några andre å de associerades vägnar begärde att få utstryka sina namn från listan, emedan de funnit företaget chimeriskt, och att kostnaden skulle komma att öfverstiga det i projektet utsatta beloppet. ***)

Härefter tyckas inga försök vidare blifvit

*) Secreta Utskottets protocoll den 6 December 1726.

**) Namnteckningarne finnas å det i Riks-Archivet befinnliga originalet.

***) Secreta Utskottets Protokoll den 27 Februari 1727.

gjorda att återupplifva dessa på Madagascars-expeditionen byggda planer. Men ehuru alla dessa speculationer och försök ej åstadkommo, hvad de directe åsyftade, nemligen en coloni på Madagascar, samt Piraternes öfverflyttande hit, att de måtte bilda ett Ostindiskt Compagnie och med sina skatter rikta landet,*) så får

*) En fråga framställer sig kanske för någon, hvilken lycka vårt Fädernesland häraf skulle skördat och svaret får man väl till en del, om man följer händelsernas gång på S:t Marie och Madagascar, då man lär känna våra tillämnade landsmäns moraliska ståndpunkt, samt äfven det öde som drabbade det établissemment, som det Franska Ostindiska Compagniet anlade på S:t Marie. Sedan Piraterne förlorat den stora makt de ägt till sjö, ville de på annat sätt förskaffa sig betydighet, samt tillika förvärfva sig Europeernas gunst: såsom ett medel härtill begagnade de det förtroende och inflytande de förut ägde hos landets innevånare, för att hos dem införa slafhandeln, till hvilken Europeerne hittills fåfångt försökt att locka dem; genom listigt förfarande lyckades det desse äfventyrare, att, fastän de sjelfve förblefvo i godt förhållande med de olika stammarmarne, austifta osämja och krig dem emellan; under detta jäsningstillstånd förmådde de infödingarne att sälja de krigsfångar, de gjorde, såsom slafvar till Europeerne och Holländarne bortförde sedan årligen skeppslaster af desse olycklige till Goda Hoppsudden. — Hvad beträffar etablissemmentet på S:t Marie så ersfar man, att ungefär 20 år sedan alla planer från Sverige bäråt upphördt, det Franssyska-Ostindiska Compagniet der anlade en nederlagsplats; det erhöll

man väl ej antaga att de förblefvo utan all inverkan på framtiden. Den uppmärksamhet, man flera år bortåt hade egnat åt detta ämne, väckte en allt mera stigande håg, att från andra sidan af Goda Hopps-udden kunna hemta af de skatter, med hvilka andra länder redan länge riktat sig; och då man ser att några år sednare eller år 1731 ett Ostindiskt Compagnie upprättades äfven i vårt land, då man i spetsen för det samma finner en person, med hvars namn vi redan gjort bekantskap i de sednare Madagascars-planerna *) så tycker man sig berättigad att gifva det gamla handelsprojektet den hedern att hafva alstrat det i Götheborg inrättade Ostindiska Compagniet. Så mycket är åt-

ön utaf en mächtig röfvare-höfdings sonson *Jean-Harre*, hvilken sjelf, såsom dåvarande regent, uppehöll sig vid Foulpoint (å Nordost-kusten af Madagascar); ön befanns dock så osund att administrationen på Isle de France årligen måste ditsända nytt folk för att ersätta, den förlust som de härjande febrarne vållade. Dödligheten var isynnerhet om hösten så stark, att ön kallades Fransosernas Kyrkogård. År 1754 förstördes änteligen hela Colonien genom ett anfall af infödingarne. *Rochon* l. c. pag. 157—170.

*) Köpmannen *König*, hvilken år 1731 sökte och erhöll octroy på Ostindiska handeln.

Rådsprot. d. 14 Juni och 21 Juni 1731.

minstone visst, att Svenska folkets uppmärksamhet genom denna fråga blifvit riktad på fördelarne af ett activt deltagande i den stora verldshandeln och redan derigenom är den icke utan betydelse i vårt lands historia.

minstone visst, att Svenska folkets uppmärksamhet genom denna föreläsning blivit rikligt tillfredsställd på förhållande till ett sådant föreläsning i den stora världen. Handelen och redan därigenom är den icke utan betydelse i vårt lands historia.

Bilagor.

I.

Revers och förbindelse, gifven till Konungen af Sverige utaf piraternes deputerade.

(Ordagrantt efter Originalt.)

Je soussigne, Deputé de la sousité des pirates établis aux îles de Madagascar et de St Marie, situées dans les Indes Orientales, me tient entièrement persuadé, que la dite société reconneitra avec une profonde soumission le gracieux pardon et protection Royale que sa Mayesty le Roi de Suede a bien voulu lui accorder sur les tres humbles sollicitations que moi, depute en a fait en vertu de pleinpouvoir, dont la sousité m'a muni.

Je promet en outre en conformité du dit pleinpouvoir dans le nom de la dite sousité, qu'elle reconneitra sa Majestie le Roi de Suede et ses successeurs pour leur legitime et unique souverain et seigneur et qu'elle sera d'abord preste après que la declaration du Roi, qui contient plus au long ses gracieux sentimens envers la dite société leur sera delivrée; de renoncer au metier qu'elle a fait jusqu'ici, et de se rendre sans delai en Suede avec leur vaisseux, argent et effets pour s'y établir, voulant en toutes occasions se conduire en bons et fidels sujets.

Au reste je m'engage encore pour ce qu'il me regarde en particulier, que comme il a plu au Roi, de me constituer Gouverneur de l'île de St Marie, avec pouvoir d'en substituer un autre en ma place, en cas que je n'y

puisse rester, de suivre exactement et autant qu'il sera en mon pouvoir le contenu du pleinpouvoir que sa Majestie m'a fait la grace de me confier, et je promet de presser le depart de la société et le transport de leurs meilleurs effets pour venir en Sueide; et de metre l'île de St Mari en bon Estat de defance, d'y laisser pour cet effet et pour etablier en meme temp une colonié sur l'île de Madagascare au nom du Roi, autant de monde de la dite société qu'il y sera necessarie; promettant de plus de rendre au Roi un coumpt exact de l'utilité qu'il y aura a tirer de cet etablissement par raport au commerce et de metre en attendant que sa Majestie y prurvoira et y enverra plus de monde, bon ordre en toutes choses, autant qu'il me sera possible; En foi de quoi j'ai signé la pressente de main propre et y ai mis mon cachet.

fait a Stromstade 25:me Juin 1713.

Jasper Guilome Morgane.

L. S.

Moi etant envoyé de la part de la dite société a M:r Jasper Guillome Morgane avec la commission de chercher la protection du Roi j'ai signe ausse cet acte. fait a Stromstade ce 25:me Juin 1713.

Jean Monnery.

II.

Utdrag af Rådsprotocoller för år 1719.

den 20 April.

Sedan upläste Statssekret. Höpken den upsatte berättelsen angående expedition till St Maria och Madagaschar.

Hr Gref Sparre: Nu se deras Excellencer, af hvad beskaffenhet saken är; härtills hafva desse Sjøröfvere soufenerat sig sjelfva, men nu sökia de h:s M:ts protection, och blir således frågan, om deras Excell:cer finna rådeligit, at styrka hennes Maj:t at fortfara med det, högstsal. hans M:t i detta mål begynt, och sända dem dess patent tillhanda.

Stats-Sekret: *Höpken* berättade vid detta tillfälle, huru och på hvad sätt detta Sjøröfveri först begynt, och huru som de nu söka hennes Maj:ts protection och tillstånd at få här sätta sig neder, då de med allt Sjøröfveri villia innehålla och drifva handel på Ost-Indien, och lemna hennes M:t den Colonien, de sig dersammastädes inkräctat, samt hälften af dem blifva der quarsittande; derhos gaf Statssekreteraren vid handen, at såväl Spanien som Frankrike, Engelland och Holland tillbudit dem pardon och frihet, men de hafva det ej velat vedertaga, för serdeles skiäl och omständigheter, och villia de sig ej till dem fidera, utan sökia de hennes M:ts protection, emedan de ey veta sig med deras röfveri hafva gjordt Sverige något förnär i handelen.

Sedan uplästes *Secret*. *Klinkoströms* bref till framl. Ombudsrådet v. Müllern, deruti han beropar sig i detta mål på Capit. Mandel, som han öfversändt, at göra berättelse om denna depesche.

Hr Gref. Mejerfelt höll betänkeligt, at inlåta sig med desse sjöröfvere, eftersom hela verlden skulle blifva våra ovänner, och det lända hela riket till en oändlig skymf, om man skulle melera sig med dem.

Hr Gref Renschöld och *Claes Bonde:* Våra präster lära härtill aldrig samtycka, eftersom det är folk af så

mångahanda slags religioner, och det synes strida emot regeringsformen; kunde vi få in deras rikedomar och slippa dem sjelfva, som mest äro skielmar, så vore det så en sak.

Stats Sekret. Höpken remonsterade, at Europa skier tjenst derigenom, hälst deras rövveri då uphörer, och förbiudes ey i regeringsformen, at tillåta folk af fremmande Religion sätta sig här neder.

Hr Graf. Sparre: desse Sjøröfvare biuda hälften af deras egendom, som är mycket anseelig, och 20 Örlogsskepp, hvilket här i riket mycket väl behöfves; om här vore så stor honneur vid som profit, så vore det så en sak, men det synes ändå betänkeligt, at antaga sig deras protecion, och låta dem sätta sig här neder, eftersom det är ett löst partie folk, och då de torde sjelf taga sig fri religionsöfning, och snart så tillväxa, att de torde tillfoga oss största skada.

Hr. Bonde: det vore oss ingen honneur, at skydda en hop skielmar, och melera oss med dem, men skulle de på sin egen risico komma hit med sina fartyg och och ägodelar, så kunde man lemna dem protection.

Deras Excell:cer fruktade, at förutan de förrige andragne skiäl, torde hela Europa härigenom blifva Sverige fiendligt, och riket dessutan lada på sig en evig blame.

Stats Sekret. v. Höpken remonstrerade, att de lofva, at aldrig mera villia röfva om de nu få protection.

Hr Graf. Sparre: härvid är at reflectera, at om de få sätta sig här neder och komma hit med deras skiepp torde Engelland och Holland, när de dem igenkiänna, villia hafva dem igen, då det vore ringa heder för oss, at vi dem protegerat.

Hr. Gref. Renschöld: hölt före vara bäst, at detta communiceras med Sekrete Utskättet.

Hr. Gref Nils Gyllenstjerna frågade, om man icke kunde proponera dem at emottaga vår Religion.

Hr. Gref Baner: om vi tage desse röfvare i protection så lära vi reta alla de nationer på oss, som de härtills röfvat.

Hr Gref Düker: här äro skiäl pro et contra, men om vi aldeles supprimera detta och det afslå, torde det i framtiden lända Rådet till ansvar och derföre tyckte Hr Grefven, at detta kunde proponeras Sekrete Utskättet.

Hr Gref Sparre: Vi kunna här hvarken jaka eller neka, emedan vid begge är ansvar, utan synes bäst vara, at communicera detta med Landt-Marskalken och några af Sekrete-Utskättet, och kunde Stats Sekret: Höpken i förtroende tala härom med Landt-Marskalken, och säga honom alla skälen pro et contra, och bedia honom conferera härom med vissa af Sekrete Utskättet, och dervid säga sina tankar, men i öfrigt hålla det aldeles tyst.

Detta blef enhälleligen bifallet.

Hr. Gref Sparre hemställte sedan, eftersom detta torde göra oss mer förhatelige derute, om icke man kunde anbefalla våre Ministrer, att under hand och oförmärkt sondera de utrikes hofven, hvad de tyckia om denna expedition och detta folk.

Deras Excellencer tyckte det äfven vara nödigt.

Hr. Gref Baner: det skier ju de utrikes hofven en stor tjenst dermed, om Sverige tager dessa Sjøröfvare i protection, eftersom då alt deras sjöröfveri kommer at uphöra.

Stats Sekret. Höpken förestälte, at om vi afslå dessa

sjöröfware detta, så torde de taga protection hos Danmark, som det ej lærer afslå, och då lära vi hafva största skadan deraf, kunnandes Puissancerne i Europa ej tycka illa om, att vi taga dem i protection, helst de på 40 år ej kunnat delogera dem, och de på det sättet slippa deras röfveri.

Det blef beslutit, at alla skiälen pro et contra föreställes Landt-Marskalken af Stats. Sekret. Höpken med begiäran, at han och Secrete Utskättet ville taga detta i öfvervägande, och lemna deras tankar deröfver, såsom en sak af stor importence. Derhos blef och faststält, at våre utrikes Ministrer under hand och helt oförmärkt sondera de utrikes hofven, huru de anse denna expedition och detta folket.

Den 21 April.

Angående desseinen på Madagaskar, hade (Höpken) sagdt Landt-Marskalken, at han hade något angeläget i tysthet at communicera, och hemstält fördenskull, om det skulle uti hela Secrete-Utskättet proponeras eller ej, hvarpå de gjordt en Deputation, som trädt med honom uti en cammare, bestående ungefär af 10 personer, för hvilka han upläst berättelsen och Klinkoströms bref, och derhos remonstrerat de skiäl, som hans Majt. haft at gifva piraterne protection, och hvad deras Excellencer deremot hafva påmint i anseende till närvarande conjuncturer, och till det 1:sta angående Religionspunkten, så utlät de sig at som de icke betingat sig religionsfriheterne, så kunde man här gifva dem Präster, eller låta dem som Expediter här uppehålla sig, då det icke är emot regeringsfor-

men. Dessutom som de äro ogifta, och här lära taga sig hustrur, då deras barn böra uti Lutherska läran upfostras, så kan i anseende till religionen det så mycket mindre gifva någon svårighet, som såmedelst många blifva till den rätta läran omvända. Sedan hade han förestält dem, at deras Excell:cer fruchtat at andra spela härvid under täcket, och at det skulle alltså förorsaka hennes Maj:t, och Riket brottillerier med fremmande puissancer, som derigenom kunde stötas för hufvudet, förutan at det vore betänkeligt och osäkert, at taga så elakt folk i landet, hvartill kommer det, at en och annan kunde känna igen sin egendom, som de ifrån dem tagit, och den reclamera, då det skulle synas eftertänkeligt, at villia protegera dem.

Hvartill de svarat, at fremmande puissancer kunna icke tycka illa vara, det hennes Maj:t. dem protegerar i betrachtande deraf, at de ju icke hade kunnat neka, utan gerna skolat se, at hennes Maj:t. dem med vapn hade underkufvat, och som i stället för vapn de nu igenom vänlig composition villia kasta sig i Svenskt beskydd, så alldenstund navigationen härigenom blir säker, som är conditio sine qua non, hvarigenom puissancerne skier en märkelig tjenst, ty kunna de derföre med skiäl icke förtörnas deröfver. Hvad elliest deras egendom angår, så emedan Engelland och andra hafva på 50 år icke kunnat dem delogera och öfvervinna, så bör en sådan egendom anses för res nullius, som ingen kan hafva rätt till, utan den som den occuperar, kunnandes man elliest, der de i landet inkommo, så förlägga dem här och der omkring, at ingen osäkerhet skulle vara af dem at befruckta; förden skull stadnade Deputationen i det slut, at som hennes

Maj:t. härvid icke risquerar sin heder, penningar eller brouillierier med fremmande puissancer, utan au contraire begår en action heroique, i det at igenom dess höga beskydds meddelande navigationen göres säker, och så elakt folk bringas på rätta vägen igen; alltså och emedan de icke vela soumittera sig andra puissancer, ty kunna de icke afstyrka, at taga emot detta folket, hålst som de icke tvilla, med mindre de i Danmark, ifall de sig der anbiuda, lära få beskydd, då Sverige derigenom altförmuycket skulle lida; elliest hade de moverat den quæstion, huruvida man med välsignelse kunde en sådan egendom behålla, men förutan det at all egendom kan vara underkastad, at på en viss tid icke med välsignelse hafva blifvit samlad, men kan sedan komma i goda händer, som den med välsignelse kan behålla; alltså torde kanskie Guds skickelse vara, at denna egendom nu kommer Sverige till hielp, derest den kan med godt samvette nyttias.

Hr Gref Sparre förestälte, at som detta är ett angelägit ärende, så bör noga examineras, om intet är uti regeringsformen något, som härvid bör i acht tagas, dessutom bör uti ett så angelägit ärende ordentligt tillgå, och hvar och en sig deröfver utlåta och votera, hvilket deras Excellencer biföllo och höllo bäst vara, at det uti hennes Maj:ts höga närvaro företages och afgjöres, då också Deputationen af Ständerne, som sig häröfver utlåtut, kunde härvid höras.

Den 29 April.

En Deputation från Secrete Utskättet blef på anmälan inlåten.

Hr Gref Sparre tilltalte dem således: Hennes Maj:t och deras Excellencer lät för några dagar sedan föreställa *Secrete Utskåttet* genom *Stats Sekret. v. Höpken* det förslag, som var före, at emottaga eller förkasta det tillbåd, som *Piraterne af Madagascar* gjordt hos högstsal. hans Maj:t; och som *Secrete Utskåttet* efter öfvervägande då utlätit sig med de skiäl, som voro för och emot bemälte project, doch sålunda at den saken, som är af så stor vigt icke kunde den dagen aldeles afgöras i *Secrete Utskåttet* utan togo det vidare i betänkande, alltså har hennes Maj:t och deras Excellencer icke det kunnat företaga, innan de vidare fått höra, huruvida *Rikens Ständer* finna detta tillbåd anständigt med hennes Maj:ts höga heder och *Rikens* gagn; fördenskull behagade *Hrr. Deputerade* nu anföra, hvad de kunna hafva at påminna.

Stats Sekret. Höpken sade, at när han varit uti *Secrete Utskåttet*, hafva de enhälleligen hållit före, at *Piraternes* ansökning kunde approberas och vedertagas. Sedan yttrade sig *Landshöfdingen Cederhjelm*, at *Secrete Utskåttet* och samtelige *Ständerna* hafva orsak, at i underdånighet tacka hennes Maj:t för communication af detta ärende, som har varit före, och än kommer i deliberation; det är deras underdåniga plicht, at utlåta sig i så mycket, som kan vara begripligt i en sådan sak, och som *Stats Sekret. v. Höpken* gifvit tillkänna at detta ärende måtte tyst hållas, och deraf icke genast för allom uptäckas, så äro och några vissa och få personer af *Secrete Utskåttet* utsedde, at träda med *Stats Sekreteraren* tillhopa i ett särskildt rum, hvarest de acter, som han denna saken angående medbracht, blifvit dem föreläste. Och som man yttermera öfvervägt de skiäl, som deruti finnas mot

och med, och hvad man jemväl sjelf funnit nödigt at bidraga, så har man och deröfver yttrat sin mening, som man förnimmer vara här ad protocollum refererat, och underställes altså hennes Maj:ts nådigaste välbehag, om protocollet får uppläsas, då man får se, om man kiännes dervid. Och som hennes Maj:t gaf dertill sitt nådiga bifall, så uphämtade Secret. Carlson Protocollet.

Imedlertid utlät sig Landshöfdingen Cederhjelms, at sedan man öfvervägit alla skiälen mot och med, både in *Theologicis* och *Politidis*, hafva de enhälleligen bifallit, at till dessa Piraters ansökning i underdånighet styrka, och upprepade derpå i kärthet de skiälen, som då blifvit öfvervägade, hvilka deras Excellencer funno vara enlige med det, som Stats Secret. Höpken berättat.

Hr Gref. Cronhjelm: hela question består deruti, om Ständerna finna detta anbud för hennes Maj:t och riket anständigt och gagneligt.

Landshöfdingen Cederhjelms sade, att alla som då voro häröfver tillsamman enhälleligen stadnat uti det slut, at man ej borde detta afslå.

Borgmästaren Hylten påminte, att alla nu icke äro här, som då voro öfver denna saken.

Hr Gref. Nils Gyllenstjerna frågade om fri religionsöfning skall dem beviljas, om de det påstå.

Hr Gref. Tessin: Om presterskapet ey hafva något emot detta förslag, så är en stor scrupule häfven.

Biskop Norlind sade, at de kunna så förläggas, at ingen fara skall vara dermed, hälst som de icke påstått fri religionsöfning, dessutan kan man gifva dem präster, att draga försorg om deras andeliga välfärd.

Hyllén påminte, at de icke måtte förläggas vid Östersjön, men för öfrigit är för dem ej at fructha, efter de komma att fördelas kring landet; och hvad religion angår, så emedan de äro af så många slags religioner, at de icke formera en viss kropp eller kyrkia, så är icke heller i det fallet något at fructha, doch synes icke rådeligit at förlägga dem vid Wästersjön; för öfrigit var denna Deputations utsago aldeles enlig med det som Stats-Secret. *Höpken* förr coram protocollo berättat, och blef altså bemälte protocoll icke upläsit.

Hennes *Majjt.* och deras Excellencer funno enhället skäligt, att gifva härtill sitt bifall och samtycke, emedan som Ständerna icke hafva härvid något at påminna,

Deputationen afträdde.

den 5 Maji.

Höpken föredrog sedan vidare, att han har expeditionen (ang. Madagascar), som förbemält är, at upläsa, och blef derpå upläst: hennes *Majjts* confirmation för piraterne på den af högst sal. hans *Majjt* dem gifne försäkran, och var den på Latin.

Hr Gref. Tessin frågade, om häruti ingenting är, som kan stöta Engelska hofvet för hufvudet.

Hvarpå *v. Höpken* svarade, at ingenting kan häruti choquera Engelland, och de aldrig tvinga det dit.

Sedan upläste han fullmachten, at vara Gouverneur i Madagascar, som för Morgan utfärdas på Svenska, item instruction för Sekret. *Klinkoström* och *Mandel*, som ock var på Svenska.

Hr Gref. Baner frågade, hvad säkerhet man af dem hafver.

Höpken svarade at man här deras egen revers.

Hr Gref. de la Gardie och *Baner* höllo före, at det bör införas, at de förmå dem, att bispringa riket till det ringa(ste) med deras gjorde tillbud af deras egendom, och lefva såsom trogne undersåtare.

De öfrige deras Excellencer höllo betänkeligt at om det förra nämna, eftersom när egendomen är i landet, så kunna de alltid förmås, at bispringa riket dermed, men imellertid skulle de stötas för hufvudet, om man nämde derom något förut.

Hela expeditionen blef för öfrigit gillad.

Sedan uplästes ett protectorial och pass, som för *Morgan* och dess fartyg utfärdas, at uppsöka ännu obekanta länder, samt Sveriges fiender angripa, hvilket dem gifves at döllia denna dessein med, och kunna de således vara i stånd, at angripa de Danska, som gå på Ostindien, der de elliest kunde som pirater handteras, om de upbrachtes.

Hr Gref. Tessin och *Taube* påminte, at dem bör gifvas vid handen, at icke angripa de Engelska.

Höpken förmente, at de inga Engelska lära råka, men det fanns doch godt, at de härom få den nu gjorde påminnelsen.

III.

Protocoll

hållit uti Cantzli-Sahlen d. 11 Martii 1720.

Närvarande deras Excellencer Riks-Råden:

Gref. Meyerfeld.

Gref. Lilliestedt.

Gref. Bancer.

Gref. Leyonstedt.

Stats-Secret. Baron v. Höpken

och Riksens Ständers Deputerade:

<i>Baron Creutz</i>	<i>Ärkebiskopen Steuchius</i>
<i>Gref. Gustav Bonde</i>	<i>Doctor Molin</i>
<i>Commerce-Rådet Sylvius</i>	<i>Borgmästaren Foleker</i>
<i>Cantzl.-Rådet von Kochen</i>	<i>Köpmannen Cordtmeyer.</i>

Först upplästes 1:mo hans högstsål. Majjt Konung Carl d. XII:tes Protectorial för Sjøröfvarne på ön Madagascar, daterat Strömstad d. 24 Junii 1713. 2:o Fullmacht för Jaspas Guillaume Morgan, att vara Gouverneur öfver öarne S:ta Maria och Madagascar, af samma åhr och datum. 3:tio Commission för bem. Jaspas Guillaume Morgan, att kapra på K. M:ts fiender, af samma åhr och datum. 4:to Hennes Kongl. Majjt vår aldrånådigste drottning's confirmation på ofvannämnde Protectorial för de Madagascarske Sjøröfvarne, dat. Stockholm d. 29 April 1719. 5:to K. M:ts Confirmation på Jaspas Guillaume Morgans fullmakt, att vara Gouverneur öfver öarne Madagascar och S:ta Maria, af samma åhr och datum. 6:to Confirmation på Commissionen för Morgan att kapra på Danska undersåter, af samma åhr och datum. 7:mo K. M:ts Instruction för Secret. Otto Klinkowström och Mandel uti den dem i nåder anförtrodde förrättning till öarne S:ta Maria och Madagascar hvarefter de sig i underdånighet hafva att rätta. Stockholm d. 29 April 1719. 8:vo Secret. Klinkowströms relation dat. Paris d. 3:de Nov. 1719 och dess Postscriptum, 9:no K. Maj:ts svar på föregående af d. 19 Dec. sma. åhr. 10:mo Klinkowströms och Mandels berättelse af d. 4:de Jan. 1720. 11:mo K. M:ts svar deruppå af d. 28 Jan. samma åhr. 12:mo K. M:ts

breff till Klinkowström af d. 13:de Februari samma år och 15:mo Riks-Rådet och Feldtmarskalken Gref. Erik Sparres berättelse af d. 25 Febr. 1720.

Sedan alla dessa Documenter blifvit uppläste och deras Excellencer och Riksens Ständer ett och annat öfver deras innehåll discourerat, begärte de senare att få träda uti ett annat rumm, till att därom sinsemellan tahla och deröfver sedan göra sina utlätelser, hvilket skedde.

Sedan de åter inkommo, förde hr Baron Creutz för dem alla således (ordet):

Hr B. Creutz: Wij hafva derute närmare öfverlagt om den förevarande saken, och finne vi, att vi intet tillfyllest kunna tacka hennes M:t för den omsorg hennes M:t härtills dragit för detta värks befordran. Wij hafva ock tagit uti noga öfvervägande det bref Hr Riksrådet och Feldtmarskalken Gr. Sparre hennes Maj:t tillskrifvit, jemte de skiäl, som deruti införde äro och finna dem vara af sådan beskaffenhet, att de så mycket mindre ändring kunna göra uti denna saken, som den icke allenast förledit år med hennes M:ts och Ständernes bifall då redan blef fastställd, utan ock sedermera igenom hennes M:ts åtskilliga afgångna bref, ännu vidare confirmerader. Hvertill det ock kommer att hennes M:t uti bem. bref, har tagit alla de precautioner, som i någon måtto skulle tyckias angå präntendenten, och således finna vi intet för vår dehl, att det i något måhl skall vara stridande emot de med Engelland uprättade tractater, mindre på något sätt förminska det goda förstånd, som är emellan bägge Cronorne. Wij önska fördenskull underdånigst att ju förr ju heller, och om morgon, i fall det möjligt vore, bref derom kunde afgå, hvarvid det måtte itereras, att

Prätendenten aldeles intet måtte blandas uti denna saken, emedan vi måste anse Engelland som amicissima gens.

Ärkie-Biskoppen Steuchius: påminte att, så framt saken kom till slut, då hvad religionen beträffar, dermed måtte hållas efter Riksdagsbesluten och Kongl. Förordningar.

Deras Excellencer: biföllo i alla måhl dessa Riksens Ständers utlåtelse, hvarmed Conferencen slöts.

IV.

Utdrag af Rådsprotocollet d. 25 Maj 1721.

Stats Sekreteraren Höpken sade, att här är ännu en angelägen sak at afgöra, nembl. den Madegaschars saken; berättade derhos at vederbörande giordt omkostningar på 5:ne Utrustningar, men det är blifvit tillbaka för hvarjehanda hinder, isynnerhet har oredan af actiehandeln giordt studsande de medel, som de giorde sig staat på at få ifrån Engelland och Hålland: hela saken kommer nu an på 2:ne fartyg de vill'a halva, ty sielfva hafva de en skön fregatt och 2 andra fartyg, men de äro ey tillräcklige.

Och som desse 2:ne fartyg, hvartill ett finnes at tillgå här i Stockholm och det andra i Götheborg, med det öfriga som de begiärt, kommer ungefär at stå till en summa af 1500 Rdr. så blir nu den frågan om man för en så ringa summa, skall låta komma derpå an at låta hela denna expedition studsas, hvaraf riket lijkväl kan förvänta sig så stor nytta; och sade Statssekreteraren at de af Hrr Riksråden, som varit öfver denna saken, tillijka med Presid. Lagerberg tyckt vara synd, om man för en så ringa summa, skulle låta denna expe-

dition tillbaka blifva och den ej försöka, sedan redan så stor omkostnad derpå giord är, med flera skiäl han anförde.

Deras Excellencer frågade Statssekret. hvilka af Rådet varit öfver denna saken.

Statssekreteraren svarade at det varit Gref de la Gardie och Lieven.

Det blef godt funnit att deras Excellencer Gref de la Gardie och Lieven, tillijka med Presidenterne *Lagerberg* och *Bonde*, samt Statssekreteraren *Höpken* och Ammiralen *Örnfelt* träda med hvarandra tillsammans och inkomma med sitt betänkiande, så väl hvad nytta och fördel riket af denna expedition hafva kan, jemte skiälen pro et contra, som och hvad till värkställandet deraf ännu fordras; hvaröfver ett constitutorial utfärdas.

V.

Transsumt af Rådsprotocollet d. 20 Jun. 1722.

Statssekreteraren Höpken opläste den öfver expedition till Madegascar förordnade Commissions inkomna bref och betänkiande af d. 19 hujus, deruti dhe först och främst upprepa de skiäl och orsaker, som General Adjutanten och Commendeuren *Ulrich* anfördt hafva föranlåtit honom att löpa ifrån Cadix hit tillbaka och deserera den honom anbefallte resa till Madegascar; och som det eij är Commissions faciendum at examinera dess förde conduite i detta måhl, så hemställa de om icke en Commissorialrätt kunde förordnas, deröfver at ransaka och dömma.

Herr Gref de la Gardie: härvid är det at observera, att *Ulrich* först handlat tvärtemot dess instruction deru-

tinnan, att han gått Morlaix förbi, hvarest de andra af Madegascars expeditionen låge och väntade på honom, och seglade directe på Cadix; för det andra har han och utan ordres löpt från Cadix hijt tillbaka, och desererat denna Madagascars expedition, hvilket af honom är oförsvarligen giordt; Men det är nu ej Commissions facienda at examinera, utan allenast at yttra sig, huruvida med denna expedition något vidare står att uträtta; och deröfver har Commission i detta bref sagt sin oförgripeligen mening.

Continuerades med ofvanbem. Commissions betänkandes opläsande, deruti de för det andra yttra sina tankar, hvad denna expeditionen angår, at man på en så lös grund och blott berättelse, som den är, hvilken Gen. Adj. Ulrich om denna expedition giordt, ej bör aldeles utslådensamma och lämna den vidare oförsökt, utan i anseende dertill att den af Rikens Ständer är fastställd at försökas, ock redan depence derpå giordt är, än yttermera dermed continuera, hemställandes derjemte, och på det man om det, som dertill hörer, måtte kunna erhålla så mycket säkrare underrättelse och uplysning af Madegascars Societetens deputerade, som uppehålla sig i Frankrike, antingen hans Majjt. behagar som express sända dit en sjöerfaren man af distinction, som härom kunde träffa ett visst slut med societetens deputerade, eller att detta skall ske genom correspondence och Residenten Gedda; och där hans Majjt. skulle falla på de tankar att utsända en express härifrån, så föreslår Commission dertill Ammiralen Örnfeldt.

Herr Gref Lieven. Commendeuren Ulrich säger at

på denna expedition är eij at göra någon staat, samt att aldrig någon af societetens deputerade varit i Madegascar.

Hr Gref de la Gardie: Jag lämnar det därhän; men härvid förekomma nu förnämligast 2:ne frågor at afgöras, såsom 1:mo. Om Rådet, utan at stadna i ansvar, kan styrkia hans Majjt. at deserera denna expeditionen på Ulrichs gjorda berättelse, särdeles som denna expeditions försök af Ständerna på 2:ne Riksdagar är vorden fastställd, man och redan dermed gjordt begynnelse, samt användt derpå en och annan depence: blir nu denna frågan affirmative afgjord och at man eij bör deserera denna expedition; så blir den andra frågan antingen man skall skicka en express till Frankrike, at härom kunna få den åstundade oplysning och underrättelse, eller och om det skall ske genom correspondence. För sin del tycker commission, at det är rådeligast at en express afsändes, aldenstund man då kan hafva visst svar härom på 6 veckor, i det stället at det på tiden långt skulle komma at utgå om det skall ske genom correspondence och brevvetling.

Herr Gref Banér: Jag vet eij väl hvad mig skall dömma om denna expedition; ty har detta folcket ett veritabelt opsåt at begifva sig under Sveriges protection så lära de väl sjelfva, sedan de bekommit hans May:ts patent och försäkran, låta sig angeläget vara att kunna komma hijt; men hafva de eij ett redeligt opsåt, lära de eij komma, fast man skickade dem ett fartyg eller flera, och denna utredning stadnar oss allenast till en fåfäng depence på den händelsen.

Stats Sekreteraren Höpken föreställte i underdånig-

het at alla omständigheter på societetens sida gifva nogsamt tillkiänna, att de hafva et beständigt opsåt att begifva sig under Sveriges protection; och det utäfvén Morgans bref; men de deputerade hafva derföre begiärt folck af distinction, samt fartyg härifrån, på det de så mycket bättre måtte kunna accreditera sig hos dem i Madegaschar, när de ankomma: hvad elliest sjelfva depencen angår, så är den mycket ringa at skatta emot den fördel man af denna expeditions lyckliga fortgång sig promitterar; och är denna depence mest skedd på våre egne, men eij på societeten; och at deras opsåt måtte vara redeligit, kan deraf nogsamt synas, att dhe på denna resa för sig giordt mångdubbelt större omkåstnad än wij.

Statssekreteraren Höpken opläste vid detta tillfälle ett af Cancellirådet Klinkowström i dag ingifvit memorial, deruti han erbiuder des tjenst, samt att göra en resa til Frankrike at befordra denna expedition, prätenderandes derföre eij förut några resepenningar, utan anhåller allenast därom att honom måtte lämnas försäkran om en viss discretion så snart expeditionen är för sig gången.

Deras Excellenser utlätto sig att detta är ett mycket rasonnabelt tillbud; och funno Rijkens Råd i öfrigit att Cancelli Rådet Klinkowström är habilast att brukas till denna förrättning.

Hr Gref Tessin utaf den berättelse, som är inkommen från den Commission som är förordnad öfver Madegascars expedition, och hvaröfver vårt underdåniga betän-

kiande skall blifva hans Maijt tillhanda sändt, finner jag väl för min del, att lijka eller oachtadt hvad svåra hinder, som än äro i vägen komne at fullföllia denna expedition, lærer man ändock hafva mycket svårt att göra ändring eller gå ifrån det, som högstsal. hans Maijt. har fastställt, i anledning af de omständigheter Statssekreteraren Höpken nu berättat; och som samma ährende efter sal. Konungens död på begge Riksdagarne varit under händer, och utan all tvifvel af Rijkssens Ständer noga! är ventilerat, innan det af dem fastställts; alltså finner jag att ansvaret skulle blifva något svårt för Rådet, om de häruti skulle göra någon ändring, serdeles alldenstund jag ej finner den förseelse, som nu dervid är förlupen hafva sitt ursprung af någon annan är Commendeuren Ulrich, hvilken åtminstone finnes hafva handlat tvärt emot dess undfångna instruction; och emedan jag derjemte förnimmer at den största bekostnad som härvid, skedd är, förnemligast består i det, som våre egne, hvilka till denna expeditionen blifvit brukade, oumgängeligen måst hafva, så at mycket ringa kommit Madegascarssocieteten deraf tillgodo, fördenskull kan jag för min del ej annat finna än at man har skiäl at styrkia hans Maijt och ej låta denna expedition stadna, särdeles som Ständernes sammankomst snart tillstundar: dock kan jag ey neka, at ju icke jag för min del har slätt tanka om denna expedition, aldenstund ett så important värk, som mest på secretesen borde ankomma, är nu i 4 års tid så publikt vordet, att det nästan öfverallt är bekant. Jag vill icke så mycket reflectera på det som Engelland och Frankrike med desse invånare tenterat, utan fastmera på Czaren och konungen i Danmark, hvilka äfvenväl ambitionera detta hos

oss gjorda tillbud, oah lära bemälte puissancer ofelbart, ifall detta skulle slå dem felt, då beflita sig att lägga oss alla obstacler i vägen härvid, om icke aldeles sökia at enlevera dem, när de först få kunskap att de skola begifva sig hit; hvilket jag ej annorlunda kan föreställa mig, änskönt jag ändå derföre icke understår mig at råda dertill att deserera detta väirket, sedan dermed såvida är kommit, och detsamma, som förbemäلت är, är af högt sal. hans Maj:t samt Rijkens Ständer faststält. Ifall nu hans Mayt. och deras Excellencer finna, att denna expedition vidare skall försökias, är mitt oförgripelige råd att infödde Svänske dervid brukas och ej så många främmande; och enär härom förut är faststält kan man sedan yttra sig om personen, som skall gå till Frankrike att härom göra sig närmare underrättad.

Hr Gref. Taube: Jag för min del är af samma mening, som hr Gref. Tessin, och styrkes så mycket mer däruti, och at råda dertill at denna expedition ej desereras, som ifall det skeer, lärer straxt Czaren, så väl som Danmark betiäna sig deraf och sökia att draga detta folket till sig, hvilket för Sverige vore högst skadeligit, helst deras krafter derigenom skulle ökas och tilltaga.

— — — — —

Såsom deras Excellencer nu discoursvijs yttrat sina tankar häröfver och samtelige stannat i enahanda mening; så funno deras Excellencer onödigt at votera i denna saken, utan resolverades at et underdånigt bref, i anledning häraf, till hans Maj:t upsattes; förklarandes deras Excellencer sig at de alla äro af den meningen, att Cancelli-rådet Klinkowström i denna förrättning och afskickning till Frankrike brukas, samt at de i öfrigit bifalla commissions betänkande.

Transsumt af Rådsprotocollet f. d. 16 Dec. 1723.

Statssecreteraren *Höpken* frågade, om icke d. E. täcktes göra slut i Madegascarska saken, ännu medan Cancellirådet *Klinkowström* är här?

Hr Gref. de la Gardie: den saken är intet så angelägen, som den at vi få en handelstractat med Algier.

Ständernas Memorial af den 12 October angående expeditionen till Madagascar upplästes. — — — — —

Statssecreteraren frågade altså, huru deras Excellencer täcktes, och om expedition finge gå för sig, på sätt och vis som Ständernas memorial innehåller; och som deri nämnes at någre Svenske kunde följa med, så hade Ammiralen *Taube* tillbudit sig, at gå åstad.

Hr Gref. Claes Sparre. Som alt hvad i den Madegascarska saken för detta passerat, är mig obekant, så kan jag för min del intet utlåta mig deröfver.

Hr Gref Cronhielm frågade om Tauben vill af publico hafva några penningar dertill.

Statssecreteraren svarade: Neij.

Hr R. R. Lagerberg: Den expedition har redan kostat Riket öfver $\frac{1}{m}$ D:r S. M:t.

Hr Gref. De la Gardie: Här är frågan, om Tauben kan få lof at resa med eller icke?

Hr Gref. Tessin: Huru kunna vi gifva låf, han har så många creditorer.

S. S. Höpken: Den proposition jag i underd. givet, är enlig med Ständernas Memorial. De säja, at det får

ske utan publici bekostnad och risico, af particuliere personer, som vilja gå åstad, under Sveriges flagga och protection. De nämna derhos det vara väl, om några Svenska följa med, til den förrättningen, som Ständerne påsyfta. Dertill har jag föreslagit Amm. Taube, som sjelf tillbudit sig.

Hr Gref Glas Sparre: Intet kan han gå dit som Ammiral, den chargin måste han resignera.

S. S. Höpken: Han kan resignera den imedlertid.

Hr Gref. Meyerfeld: Min mening är nu, som för detta, at jag alltid har haft slätt opinion om denna Madegascarska expedition, och at publicum ei bör gifva en daller dertill.

Res. Amm. Taube får tillåtelse, at komma up i Rådet, och sielf omständeligen utlåta sig om sin dessein. I öfrigit ställes Ständernes memorial i verket, i så måtto, at det efterlåtes particuliere personer, in- och utländskom, på egen kostnad och risico, utan publici förlust och äfventyr, at åtaga sig denna expedition, under Svänsk flagga och protection, alt på sätt och vis, som ständernes memorial omständeligen beskriver.

VII.

Utdrag af Secreta Utskättets protocoller år 1726.

den 3:dje Oktober.

Hans Excellens Landtmarskalken berättade, att en Capitaine, som kallar sig Spaak i förrgår varit hos hans Excellence, hvilken hans Excellence dock förr sade sig aldrig hafva sedt, och har han talt om Madagascar, samt

at han darsammastädes förr varit, och at vid denna expedition något för Sverige skulle vara at vinna, och det utan någon synnerlig omkåstnad; hafvandes bemälte Capitaine sig förklarar, att dertill ey skall behövas mer än ett fartyg med 40 mans besättning, med hvilket han sjelf ville gå dijt och skaffa derifrån tillbaka 40 lastade fartyg, och om hans Excellence sig rätt påminner, har han sagt, med 1000 tunnor guld, och emedan bemälte Capitaine sig derhos utlåtitt att han, om denna saken förr i underdånighet skall talt med hans Kongl. Maj:t, och sig derom anmält; så har hans Exc. som aldrig förr hört om denna Capitaine eller dess förslag nämnas, i går eftermiddagen, då aftonsången var sluten, rest opp på håfvet, och hos hans K. M. giordt sin underdåniga opvaktning, samt frågat om denna Capitains anbringande varit hans Maj:t bekant; då hans Kongl. Maj:t sig i nåder erindrat, att denna Capitaine för någon tid sedan talt derom med K. M., men att det kommit i glömska: Elliest har hans Kongl. Maj:t i nåder sig utlåtitt, at denna Capitaine skall hafva godt beröm om sig, samt at han skall vara en beskedelig karl. Som nu hans Exc. har stämt honom hit opp till i dag, så begiärte hans Exc. att Secreta Utskåttet behagade öfverläggia, hvad här står til giöra, och om icke det torde vara nödigt at man hörer honom häröfver, och hvaruti dess förslag egentligen består, hälst hans säger, att de förra förslagen till denna expedition ey varit detta likt, samt ey rätt begynt och anlagdt, deremot detta ey heller skall kosta Rijket något, som är värdt, med mera; kunnandes där så nödigt pröfvas, några af Secreta Utskåttets ledamöter utsees och förordnas at höra honom häröfver, samt

inkomma deröfver med deras berättelse och tankar, imedlertid vore nödigt att man håller detta tyst och hemligt.

Såsom Secrete Utskättet funno högnödigt vara, att denna Capitaine öfver dess förslag blifver hörd, samt at någre af Utskättets ledamöter förordnas, som kalla honom för sig, at höra hvaruti det består, och sedan till Utskättet in pleno inkomma med dess berättelse och tankar deröfver. Så blefvo till denna förrättning utnämnde, nembl. af Ridderskapet o. Adeln: Grefve *Gustaf Bonde* hrr *Ehrensköld*, *Caméen* och *Hökerstedt* af Prästerskapet: Biskopen Doctor *Bentzelius* och superintendenten Doctor *Humble*; af Borgar-Ståndet: Rådman *Torpadius* och Borgmästaren *Neresius*.

Derjemte blef godtfunnit, att hr Ankarkrona denna förrättning äfven kommer at bivista och de deputerade at biträda.

den 16:de November.

Som Secreta utskättets ledamöter öfverenskommit at i dag komma tillsamman för Madagaskarsaffairen skuld; så blef den saken nu resumerad, och uplästes 1:o det af Capitaine Spaak ingifna memorial och förslag till expeditionens anställande dijt åt orten, hvarmedelst han säkert förmodar att Rijket åtminstone skall kunna vinna 1000 tunnor guld, förutan andra förmoner Rijket skulle kunna derigenom tillflyta. 2:o Anhördes den berättelse, som de deputerade med denna Capitaine anställt, samt de frågor, de till uplysning i denna saken honom giordt. 3:o An-

hördes den berättelse, som de Deputerade i denna saken opsatt, jemte siälen mot och med. — — — — —

H. Exc. Landtmarskalken: Häraf hafva nu Secreta Utskättets ledamöter hört, så väl hvad förslag, Capitaine Spaak gifvit till en expedition på Madagascar, samt hvad han dertill reqvirerar, och hvad fördel och nytta han promitterar Rijket deraf kunna tillflyta, som och hvad siäl äro både mot och med denna affairen, blifvandes nu frågan, hvad härvid står till göra, och om denna expedition, som förr kostat Cronan rätt anseeligt, vidare skall försökas, och om hvad dertill erfordras skall af publico förskiutas.

Herr Ehrenkrona sade, att han för sin del tviflar därpå, att detta sällskap, i fall de äro till och så rika, som Capitaine Spaak föregifver, lærer villia gifva sig under Sveriges Cronas protection: derhos kan han så mycket mindre bygga på bemälte Capitaines utsago, som den är stridande emot den berättelse, som Commendeuren Ulrich gjorde, då han förra gången var på vägen ditåt, dessutan äro numera öfver 15 år förflutna, sedan denne Cap. var der å orten, ock i anseende dertill, med flera siäl, som oprepades sade han sig ey kunna finna, at man på detta förslag kan göra sig någon säker räkning, eller han för sin del styrkia dertill at Cronan i en sådan ovisshet och på en så osäker grund, som detta är, och då man hvarken har råd att mista något fartyg eller pennlngar, skall för sin räkning detta försökia, hülst det snarare kan anses som bedrägeri.

Frijherre Wrangel utlät sig, at det är en oförneklig ting, at detta sällskap är till och at de hafva stora rikedomar, ty det utvijsar nogsamnt de derom inlupue berätt-

telselser och hvad i högstsal. hans May:ts tid passerat, och att detta folkslaget lærer åstunda, at komma under Sveriges protection, sade han för sin del så mycket mindre hafva siäl at tvifla på, som detta sällskap ser sig ey kunna nyttia sina genom rövveri i så många åhrs tid tillhopasamblade rijkedomar; med mindre de icke komma under någon Christen potentats protection, hvartill största apparenen är att dhe lära villia komma under Sverige, som de aldrig röfvat något ifrån dess undersåtare, som de likväl gjordt af alla andra Europeiska macters undersåtare, derfor de ey heller sig dem tilltro kunna.

Tagas de nu under Sveriges protection, så måste de då innehålla med allt rövveri hädanefter, och kan dem då ej förmenas att idka handel ochandel på hambnarne i Christenheten, hvilket skeer under Svänsk flagg. Derhos sade han, at den, som ey något försöker, han vinner icke heller något; beropade sig i öfrigit på exemplet om Columbo, som af Spaniorerne ansågs för dårskap, men sedan befanns helt annorlunda, med flera siäl som anfördes.

Gref. Thure Bielke: intygade att det så mycket mindre tvifvelsmåt vara kan, at detta Sällskap är till och at de hafva ansefliga Rijkedomar, som han den tiden, han hade den ähran at vara Minister vid Keyserliga Hofvet, på befallning har sökt derom göra sig underkunnig af den bekante Comte *de Lunange*, som kallade sig konung af Magaskar, och tillijka med *Langelline(?)* i Ungern blefvo tagne och i arrest satte, beropandes hr Grefven sig i det målet på dess till Köngl. May:t derom aflåtna underdåniga berätt-

telse, som ännu lärer finnas uppe i Cancelliet, och vid detta tillfället vore nödig at upläsas. — — — — —

Altså stadsnades efter något discourerande i det slutet, att denna saken går till deputationen tillbaka, som skall inkomma med sitt betänkande i denna saken, jemte en calculation på omkostnaden härtill,

den 30:de November.

Sedan kom discoursen på denna afskickning och societetens inrättande, hållandes någre af ledamöterna före, att ifall man dertill skulle taga dem allena, som sitta här i Secreta Utskättet, skulle andra, på den händelsen att denna expedition ginge lyckligen för sig, skylla Secreta Utskättet derföre, att de allenast velat rikta sig och de sina.

Härpå blef svaret, att som hela denna expedition kofnmer an på tystheten, så kunna icke gärna någre utom Secreta Utskättet dertill antagas; ty blifver detta bekant, går allt förloardt; derhos tviflas och derpå om någon, som ey hafver desto bättre kunakap om denna affairen, lärer villia våga, att häruti taga några lotter, emedan det föga annars kan anses än för en lyckapåtta.

En och annan af ledamöterna discourrerade, att om saken skall kunna hållas tyst, bör den blifva inom Secreta Utskättet, och kan härutinnan ey något fastställas, innan man först får si, huru många lätter här kunna blifva tagna: Skulle sedan några öfverskiuta, kunde flera utom utskättet dertill tagas, allenast det skeer med den försigtighet att detta för dem hålles tyst eller ock förmanas det att menagera,

Någre af ledamöterna höllo före att denna saken egentligen icke hörer till Secreta Utskättet.

Hr Ehrenkrona förklarade sig vara af samma mening, och det så mycket mer, som uti instructionen för Secr. Utsk. tydeligen föreskrifves, att man här ej skall befatta sig med andra saker, än deruti äro nämnda, eller som kunna hit remitterade blifva. I öfrigit sade han, hvad denna Madagascars saken angår, att han för sin del ey något befattar sig med densamma, och vill ey heller hafva någon del i det åtal, som emot förmodan härpå följa kunde, denna expedition måtte då försökias antingen för Cronones eller privatorum räkning.

Hr v. Hökerstedt sade att, hvad det angår om denna saken hörer hit till Secreta Utskättet eller icke, så kan han för sin del ej annat finna än det egentl. hörer hit, så i anseende till tystheten, som att den på förra Riksdagen här i Secr. Utsk. äfven varit före, hafvandes man då funnit saken af den beskaffenhet, at den för publici räkning ej kunde försökias, men privatis lemnades därtill tillstånd.

Det blef godtfunnit, att låta sig föreläsa instruction för Secr. Utsk., som ock skedde; finnandes de närvarande S. U:s ledamöter denna saken, i anledning af densamma egentligen höra hit.

den 6:te December.

Såsom i detta protocollet nämnes om Madagaskars-affairen, och att deruti skulle göras slutt vid första sammankomsten, som var i går, så kom nu på discours om man icke kunde företaga sig densamma. Till slutligt af-

görande. Men som vederbörande ännu ey haft tillfälle att af den bekante Brüme göra sig underrättade, hvad kunskap, han om detta sällskap på Madagascar hafver, och det förra gången är beslutit, att, såväl för de då, som förr, andragne omständigheter ej är rådeligt att försökia denna afskickning för Cronones räkning eller att Cronan på en så osäker grund, som denna kan vara, vidare skall våga något härpå; kunde man ej taga någon final resolution härutinnan de modo och på hvad sätt sielfve inrättningen af den föreslagne societeten af private personer skall ske, innan man får se, huru många af Secr. Utskåttets ledamöter deruti villia intressera, och huru många låtter de behaga taga, och hvad sedan öfrigt bliver; så blef godtfunnit at en lista opsättes, hvarpå vederbörande af Secr. Utsk:s ledamöter, som hafva lust, på de af de Deputerade projecterade villkor att intressera i denna expedition, sig kunna anteckna, hvilken i några dagar bör blifva liggandes här på bordet.

Tillägg och upplysningar.

Guillaume Morgane blef **1721** adlad och naturaliserad. (Se Matrikeln öfver ointroducerade Adelsmän, i Riddarhus-Archivet.) Angående hans härkomst vinnes upplysning af följande utdrag ur Rådsprot. d. **13** April **1721**: «Stats-Secreteraren Höpken föredrog sedan att här är ett bref från Canzli-Rådet Klinkowström angående Gouverneuren i Madagascar, Morgane, hvilken anhåller; att blifva naturaliserad och intagen här på Riddarhuset, insändandes han en attest utaf en «*Heros des Armes*» i Irland, hvarmedelst han intyggar sig härstamma af en gammal, förnäm och Konglig familia derstädes, med anhållan derjemte att honom i naturalisationsbrevet, dess gamla familjenamn O'Morugh måtte tilläggias. — — — — —
— Det blef fastställt att Morgan, i anseende till den nytta man af dess tjenst sig vid denna expedition promitterar, i dess ansökning villfares, och utfärdas naturalisationsbrevet på sätt och vis han åstundat.»

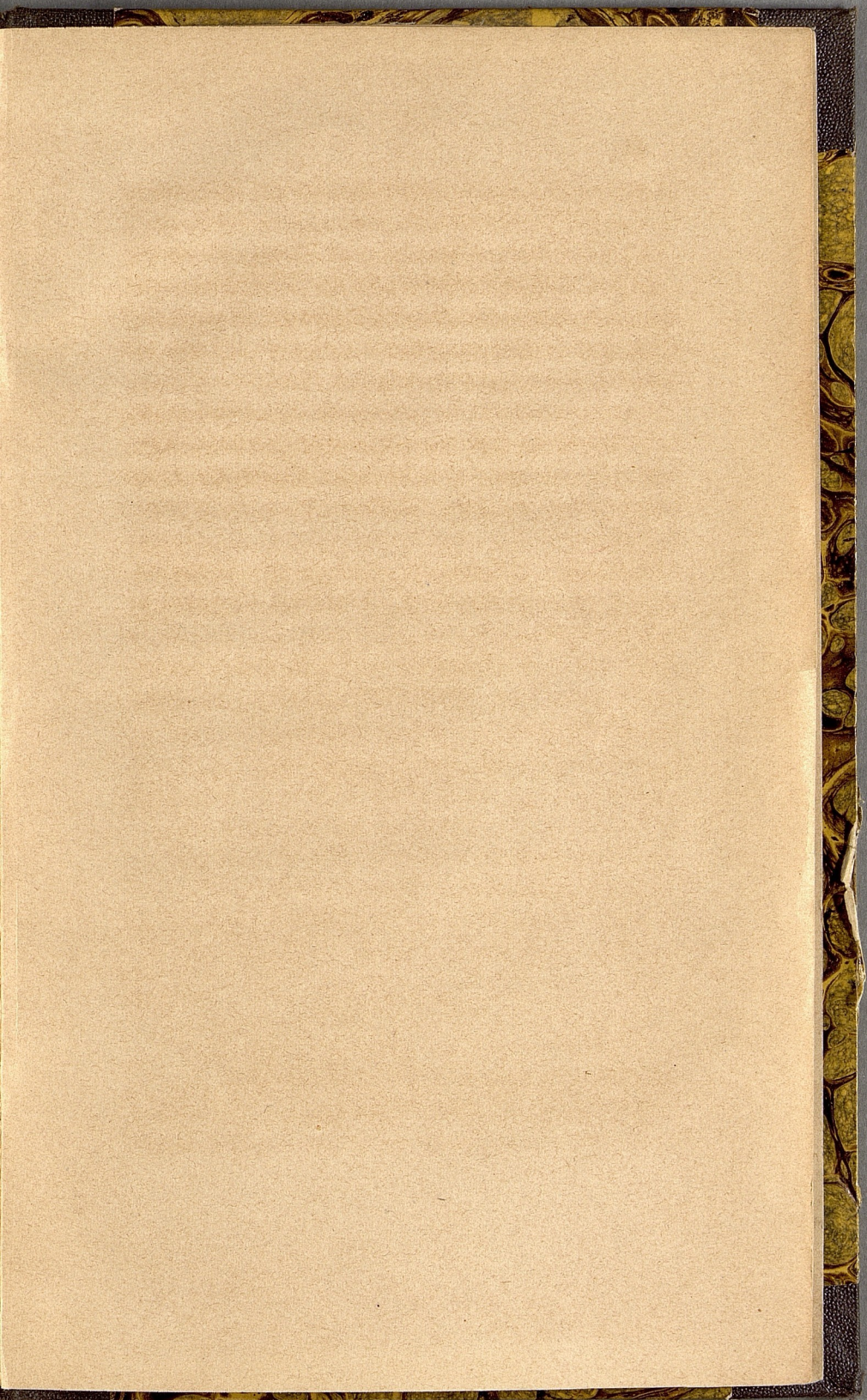
Klinkowström Otto: född **1683**; Commissions-Secreterare vid Pohlska hofvet; skickades 2:ne gånger i angelägnare ärender till Tartar Chan. Sändes **1713** i viktiga ärender öfver Holland till Frankrike och Spanien. Blef **1719** jemte sina bröder under N:ro **1415** å Svenska Riddarhuset introducerad; fick Canzli-Råds character **1720**; död **1731**.

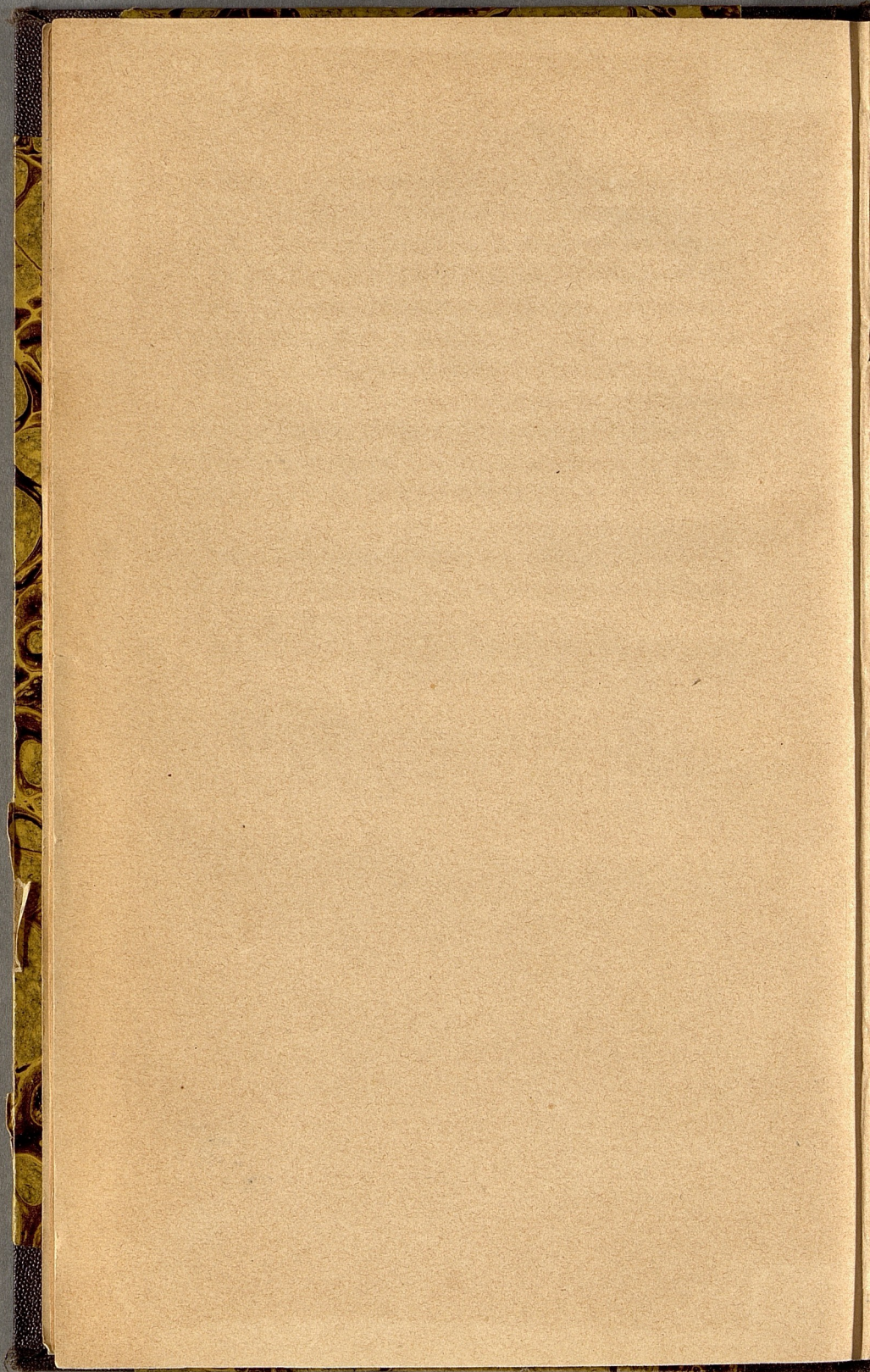
(Genealogiska Tabeller å Riddarhusets Archiv.)

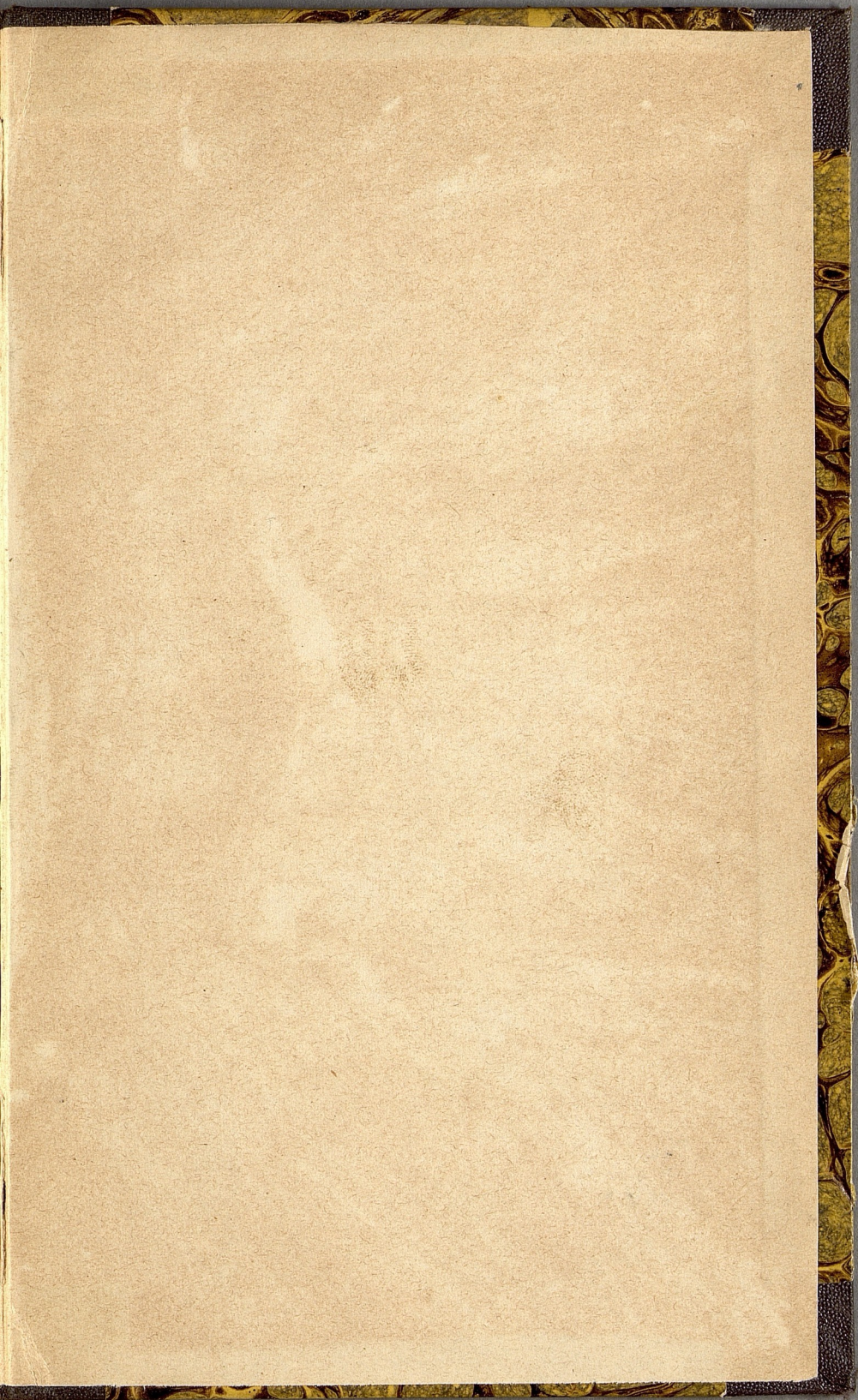
von Neres, Joachim, Född **1689**, Secreterare i Commerce-Collegium, år **1716**, Commissarie derstädes; efter förordnande var han **1718** den secreta expeditionen till

Madagascar följaktig; **1719** befordrad till Svensk Commissions-Secreterare hos Generalstaterne; **1723** Borgmästare i Götheborg; **1728** Borgmästare i Stockholm och Præses i Handels-Collegium; **1729** Canzli-Råd; **1751** adlades och under N:ro **1744** introducerad; död **1748**. (Stiernmans, Matrikel öfver Ridd. o. Adeln.)
Kolmeter, Henr. Commerce-Råd.

Leutrum Carl Magnus, Baron von Ertingen trädde, enligt capitulation med General-Guvernören Grefve Wellingk, i Svensk tjenst år **1712** såsom Öfverste för ett af honom uppsatt regimente, benämndt «Rheiniska Infanteriet;» confererades i denna beställning af Konungen den **7 Maji 1714**. (Registraturet fol. **254 r.**) — General-Major d. $\frac{1}{2}$ April **1715** (s. st. fol. **511 v.**) — Afsked d. **11 Febr. 1719**.

www.books2ebooks.eu